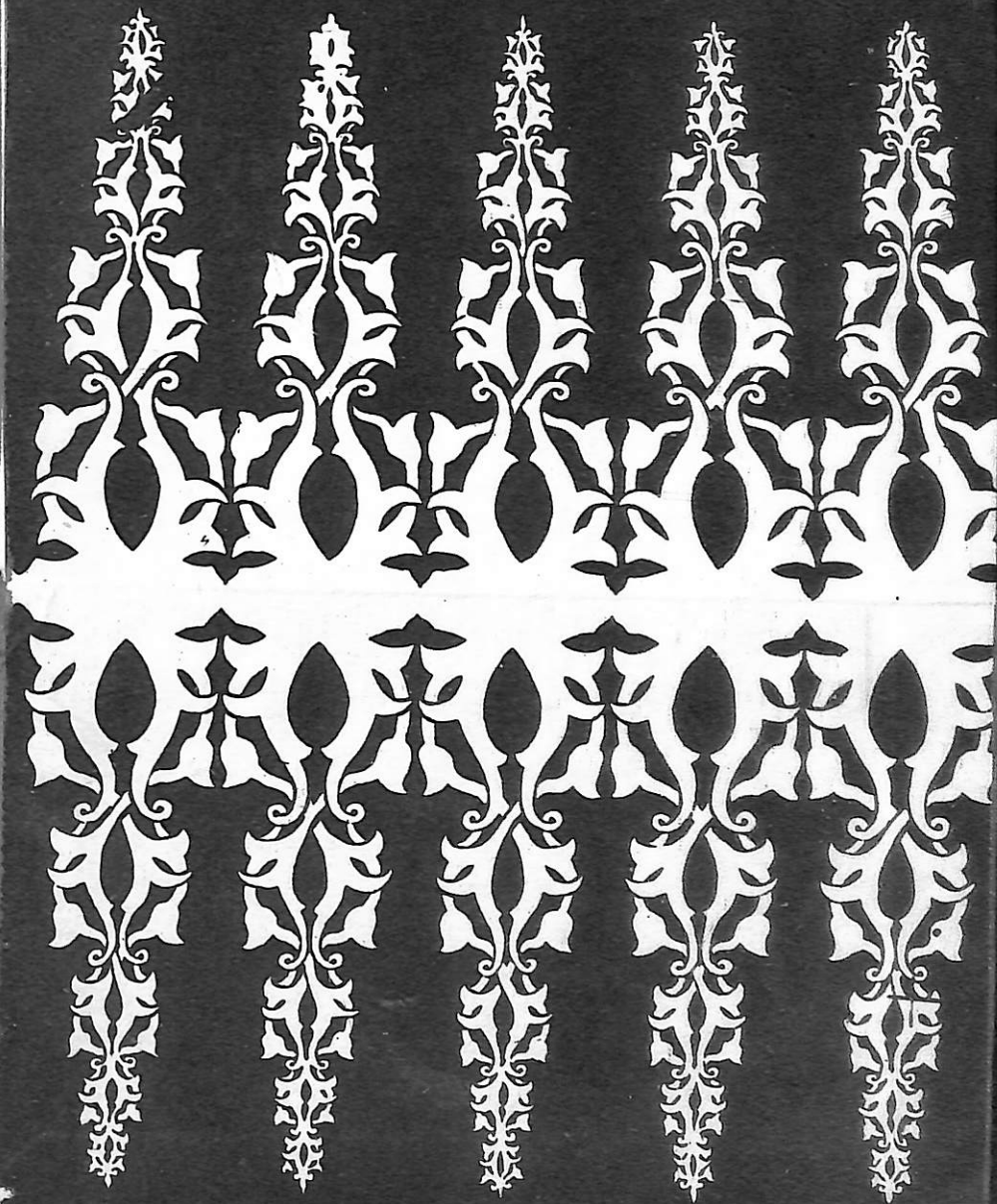

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник тридцять восьмий

Я
К П

—
ня,
ово
рсі
ла

Київ
«Ури
про»
1984

ПЕРСЬКІ ПРИСЛІВ'Я
ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкування,
вступне слово
і переклад з фарсі
Олександра Шокала

Київ
Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
1984

82.33-6
П27

В зборнику представлені жемчужини мудрости народної — лучшие образцы персидских пословиц и поговорок.

Художник *О. І. Кошель*

И $\frac{4703000000-244}{M205(04)-84}$ БЗ 14.13.84

© Видавництво «Дніпро»,
1984 р.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Прислів'я та приказки, по-науковому їх називають ще паремії,— один із жанрів усної народної творчості, яка супроводжує людину від виникнення першого словесного образу й донині і вже в найдавніших зразках виражає спільність людського роду, і разом з тим чи не найяскравіше свідчить про способи мислення, етнопсихологічні особливості народу-творця, його історично-культурний та господарський досвід. У цьому жанрі фольклору відбилася класова, соціально-визвольна боротьба й антиклерикальні настрої трудового народу.

Поряд із прислів'ями та приказками, які побутують у живій народній мові й передаються усно, є й такі, що набули поширення в мові літературній. Одні з одними взаємопов'язані, бо писемні форми виникли на основі усних. У народів з давньою писемною традицією, зокрема перськомовних, обидві ці форми

помітно різняться між собою, хоч процеси взаємопроникнення не припиняються: усні форми збагачують писемну літературу, а літературні зразки стають набутком широких мас і функціонують у живому мовленні. Це свідчить про невичерпні скарби народної мудрості і велику популярність серед народу професійного художнього слова. Важко уявити перса чи таджика, який не оздобив би своєї мови хоч кількома народними перлинами та мудрими висловлюваннями великих поетів. Оце і є чи не найхарактерніша особливість персько-таджицького фольклору й персько-таджицької літератури. У суті терміну «персько-таджицький фольклор» слід розібратися детальніше, щоб зорієнтуватися в специфіці функціонування власне перської народної мудрості. Майже всі перські прислів'я та приказки мають паралелі в таджицькій мові. Радянський дослідник Х. Корогли пояснює це тим, що переважна більшість перських і таджицьких прислів'їв та приказок виникла в далекому минулому, коли ще існувала єдина іранська культура. Справді, це свідчить про дуже давню спільну традицію двох народів. Коріння їхньої етнічної спорідненості сягає

III тисячоліття до н. е., коли на території Ірану почали виникати перші державні утворення. То був єдиний народ із самоназвою арії, що належав до індоєвропейської, насамперед індоіранської, мовної спільності. Духовна, культурна, зрештою і мовна спільність іранців яскраво виявила себе в I тисячолітті до н. е., коли на території сучасного Таджикистану були створені перші гімни, присвячені Сонцю, що ввійшли до давньоіранської релігійної пам'ятки — Авести. Це зібрання священних книг зороастризму, написаних авестійською мовою. У цілому Авеста була укладена близько VII століття до н. е. Величезний духовний досвід, зібраний у цих книгах, і нині передається з уст в уста. З Авести взяті, наприклад, такі прислів'я: «Сонця полою не затулиш», «Лиходій сам собі лихо заподіє», а від цієї моделі й похідне: «Хто комусь яму конав, сам у неї впаде».

Про давність деяких персько-таджицьких прислів'їв свідчить згадка в одному з них про Хорасан — центр Парф'янського царства (250 р. до н. е. — 224 р. н. е.): «Чого бундючишся, наче Хорасан завоював!». Приблизно в цей час починаються історичні зрушення в Ірані. Від III

до VII століття н. е. за династії Сасанідів відбувається процес феодалізації іранського суспільства. Літературною мовою цього часу була середньоперська мова — пехлеві. Нею в VI столітті й був записаний звід давньоіранського епічного фольклору — «Книга іранських царів» («Шахнаме»).

У VII столітті Іран і Середню Азію завойовують араби. Відбувається процес ісламізації Ірану, державною й літературною мовою стає арабська. Починається інтенсивне взаємопроникнення культур. Персько-таджицький паремічний фонд збагачується арабською мудрістю. Переважно це переклади з арабської мови, пов'язані з поширенням ісламу. Водночас чимало персько-таджицьких прислів'їв та приказок побутового характеру проникає в арабську мову ще в ранній період знайомства арабів з іранською культурою. До речі, перша перська приказка, що проникла в арабську літературу, зафіксована в творчості арабського поета, перса за походженням, Абу Нуваса в VIII ст.: «Злодій любить галасливий базар».

Відносний політичний лібералізм нових правителів — Саманідів. (819—999 рр.) на перших порах сприяв демократизації

місцевої художньої літератури та її мови. В літературній мові закріпились елементи загальнонародної мови, що зумовило доступність її широким народним масам. Поступово офіційну середньоперську (пехлевійську) мову витіснила новоперська побутова мова дарі, що виробилась на народній основі й стала єдиною загальноіранською літературною мовою, мовою класичної персько-таджицької літератури. Саманідський період вважається періодом виникнення цього письменства. Мова дарі завоювала право офіційної та літературної мови поряд з арабською. Десь на цю пору припадає й поява такого прислів'я: «Минув той час, коли араб над персом збиткувався». В середині X ст. мовою дарі була перекладена стародавня «Книга іранських царів».

Цей прозовий звід узяв за основу великий поет Фірдоусі при створенні своєї геніальної епопеї «Шахнаме».

Від IX до XVI ст. перси й таджикки мали спільну літературну мову — класичну дарі або фарсі, — й уся література того періоду зветься персько-таджицькою класичною літературою. Найвидатніші її постаті — Рудакі, Фірдоусі, Гафіз, Хайям, Сааді, Джамі...

Як неможливо розмежувати літературу того періоду, так неможливо розмежувати й феліклор обох народів, у тому числі й прислів'я та приказки. Тому дослідники і вдаються найчастіше до терміну «персько-таджицькі прислів'я та приказки», коли говорять про прислів'я та приказки цього періоду. Застосування такого терміну до народної творчості так само правомірне, як і до професійної літератури.

Єдність літературної мови дарі (фарсі) для всієї території її поширення (Іран, Середня Азія, Афганістан, Азербайджан, північно-західна частина Індії) й пояснює єдність джерел і території появи прислів'їв та приказок. Виняткову роль у цій єдності відіграла література саманідського періоду, тісно пов'язана з усною народною творчістю. В цей час творив «Адам поетів» — Рудакі. Він не тільки родоначальник персько-таджицької класичної поезії, а й один із творців персько-таджицької літературної мови — класичної дарі.

Він уперше ввів у художню літературу кращі зразки народної мови, в тому числі прислів'я та приказки, уперше став «називувати перлини високих думок», зробивши їх одним із виразних

засобів художнього зображення. Народні прислів'я та приказки стають органічною часткою професійної поезії, пройшовши через граняльню митця-гранослова.

У творах Рудакі налічується близько півсотні зразків народної мудрості, що й нині побутують серед персів і таджиків. До поетизації прислів'їв та приказок вдавалися й інші видатні персько-таджицькі поети.

Це стало традицією. В свою чергу багато мудрих висловлювань видатних персько-таджицьких поетів здобули популярність серед народу. Поети узагальнювали життєву практику, вловлювали типові риси народної філософії і вкраплювали ті перлини в свою поезію. Індивідуальні творіння, нерідко втративши авторство, разом з олітературненими формами прислів'їв та приказок передавалися з уст в уста і, злившись із суто народною творчістю, поповнювали фонд народної мудрості.

Усе це стосується спільного персько-таджицького фонду, що свідчить про культурно-історичну спорідненість двох народів. Народна мудрість протягом шести століть живила персько-таджицьку класичну літературу, а через неї про-

никала в інші — сусідні, і не тільки сусідні, літератури.

Отже, основний масив персько-таджицьких прислів'їв та приказок склався до XVI ст., і вони становлять спільну культурно-історичну й естетичну цінність для обох народів.

Подальший розвиток паремічного фонду відбувався в основному на базі, створеній до XVI ст., проте він дедалі дужче зазнав впливів місцевих мовних і художніх традицій.

З XVI ст. починається послаблення політичних, економічних та культурних зв'язків між східними іранцями (таджиками) і західними (персами). Це сприяло відокремленню таджицьких і перських діалектів, хоч основні норми літературної мови лишалися спільними аж до XIX ст. Диференціація літературної дарі (фарсі), що почалася ще під кінець XV ст., дедалі прискорюється внаслідок процесу віддалення місцевих діалектів та усного мовлення від норм писемної мови.

У наш час літературна дарі існує в трьох різновидах: таджицька — в Таджикистані, перська або сучасна фарсі — в Ірані, сучасна дарі або дарі-кабулі — в Афганістані. Таджикицька і дарі-кабулі (мова

таджиків Афганістану) містять багато архаїчних елементів, що не збереглися в перській мові.

Дуже важко, а то й неможливо диференціювати так звані літературні прислів'я та приказки на перські й таджицькі із спільного персько-таджицького фонду, що складався на єдиній літературній мові.

Народно-розмовні прислів'я та приказки легше розділити на перські й таджицькі, бо хоч вони й збігаються за значенням, проте кожне з них несе в собі місцеві реалії, має особливе мовне оформлення. На думку фахівців, таджицькі прислів'я й приказки зберегли більшу близькість до класичної дарі, надто в лексиці, тоді, як перські майже всі модифікувалися відповідно до нових правил перської мови. Як уже згадувалося, таджицька мова містить багато архаїчних елементів, малозрозумілих сучасному персові. Ще одна мовна особливість, що відрізняє таджицькі прислів'я та приказки від таких самих перських — тюркізми (часто це може бути одне слово). Розвиток таджицьких діалектів у XVI—XIX ст. відбувався під впливом тюркських мов, передусім узбецької, широкое проникнення якої в таджицьке мовне середовище

почалося з XV ст. Десь у цей час виникло й таке прислів'я: «Тюркові відповідай по-тюркськи».

Отже, в основі своїй народна мудрість персів і таджиків — це стовбур одного розкішного дерева. Та з XVI ст. східна і західна частини буйної крони цього дерева розокремлюються й починають розвиватися в більш-менш осібних суспільних кліматах, хоч і далі живляться від одного кореня.

Чимало перських прислів'їв та приказок мають паралелі в азербайджанській, туркменській, узбецькій, арабській мовах та в мові хінді. Значна кількість таких паралелей виникла внаслідок запозичень і впливів, а часом і як результат перекладів.

Проте далеко не все можна пояснити запозиченнями і впливами. Наприклад, часто трапляються перлини народної мудрості персів, що мають змістові паралелі в слов'янському фольклорі, зокрема українському.

Ось хоча б такий зразок. Перському прислів'ю: «Знання кращі за батьківський спадок» є майже прямий відповідник у нашій мові: «Не збирай синові худоби, збери йому розум». Зрозуміло, до такого мудрого висновку кожен народ

дійшов самостійно внаслідок тривалої життєвої практики.

Та в кожного народу є прислів'я й приказки, що не мають паралелей в інших народів. У персів таких прислів'їв та приказок досить багато, в них зафіксовані історичні події, соціальні явища, побут і звичаї. Такі зразки найяскравіше виражають національну специфіку перської народної мудрості і не мають аналогів у таджицькому фольклорі.

Перські прислів'я та приказки вперше зафіксовані як самостійні твори в тлумачних словниках, що почали складатися в Ірані ще в XI ст. Але практика збирання фольклору тоді ще не набула поширення. Однією з причин, можна гадати, був високий рівень художньої літератури, зокрема поезії, яка могутньою хвилею впливала в духовне життя іранців. Коли минула пора класичної персько-таджицької поезії й відійшли яскраві поетичні особистості, а натомість виникла маса епігонів, шанувальники слова звернулись до скарбів, що їх зберігав народ. З XVI ст. перську народну мудрість починають збирати в окремі збірники. Перші два відомі науці збірники склав Мугаммад Габларуді: «Збірник приказок» (1639—1640) та «Збирання

притч» (1644—1645). Вони містять понад дві тисячі зразків (майже всі записані народною мовою без обробок). І досі ця праця має наукову й практичну цінність. Є свідчення, що поява цих зразків викликала великий інтерес до записування прислів'їв та приказок з народних уст. Відома також книга Садека Ісфahanі «Свідок Садека» (1650—1651), в одному з розділів якої вміщено 560 перських паремій, словник Чанда Бегара «Неарабський Бегар» (1739—1740), збірник Мугаммада Фаїка «Скарбниця добра і скарб суття» (1810).

В минулому столітті перською народною мудрістю зацікавилися російські та західноєвропейські збирачі й дослідники фольклору. Початком вивчення в Європі перських і таджицьких прислів'їв та приказок став «Збірник прислів'їв та приказок мовами перською та хінді» Вільяма Гантера і Томаса Роубука. Ця праця вийшла в Калькутті 1824 р. за редакцією Х. Вільсона. Поряд з оригінальними народними висловами вміщено в ній і переклади англійською мовою.

У 1875 р. в Петербурзі видана двотомна «Граматика турецька, перська, киргизська та узбецька» М. Терентьєва, де було

вміщено 122 зразки перських перлин народної мудрості з дослівними перекладами російською мовою. У Москві 1913 р. опубліковано російською мовою збірник «Перські прислів'я», до якого увійшло 500 паремій, що їх зібрав відомий іраніст М. Гафаров (переклав, прокоментував і написав передмову В. Гордлевський). У 1914—1928 роках побачила світ цінна лексикографічна праця М. Гафарова — двотомний «Персько-російський словник», в якому наводяться зразки народної мудрості персів.

Найкращий і найповніший збірник перських і таджицьких паремій «Приказки й мудрі вислови» вийшов у Тегерані 1931 року в чотирьох томах. Уклав його іранський учений Аліакбар Деггода. Цей звід містить 50 тисяч прислів'їв, приказок та афоризмів. Переважну більшість становлять літературні зразки, взяті головним чином з класичної персько-таджицької літератури, і тільки близько трьох тисяч записані з народних уст. За останні десятиріччя в Ірані опубліковані збірники Сулеймана Хаїма «Прислів'я перські й англійські» (1956), Аміркулі Аміні «Словник простомови» (1960), Мугаммада Муктадірі «Перські прислів'я в Афганістані» (1960), Юсуфа

Джамшидпура «Словник перських прислів'їв» (1968), Абулькосіма Ширазі «Притчі та прислів'я» (1973).

Досі іранські фольклористи основну увагу приділяли тільки укладанню збірників прислів'їв та приказок, а за вивчення й узагальнення лише беруться. До головних недоліків виданих раніше праць, присвячених збиранню та вивченню перських прислів'їв та приказок, сучасні таджицькі фольклористи-паремиологи Б. Тилавов та М. Фазілов відносять відсутність науково обґрунтованих принципів опису й класифікації матеріалу, односторонній аналіз, спрощення проблематики, завуження тематики. Ґрунтовні розробки цих питань почали з'являтися в останнє десятиліття головним чином у нашій країні (Г. Алієв, Б. Тилавов, Х. Корогли, Ю. Рубінчик, М. Фазілов). У 1973 р. в Москві вийшло друге поліпшене двотомне видання «Перських прислів'їв, приказок та крилатих слів» (упорядкування, переклад, вступ і коментарі Х. Корогли). Останнім часом у Душанбе опубліковані оригінальні збірники, що містять багатий паремічний матеріал, упорядкований відомим таджицьким фольклористом Муллоджаном Фазіловим: «Приказкові оповідки»

(1973), «Вибрані таджицькі та перські прислів'я й приказки» (1976), тритомний «Словник таджицьких та перських прислів'їв, приказок і афоризмів» (1975—1979). Науковим підсумком цієї великої практичної праці стала докторська дисертація М. Фазілова «Персько-таджицькі літературні прислів'я та приказки» (1976).

В роботі по укладанню цього збірника використано всі доступні видання, а головним чином зібрання М. Фазілова. Основна увага спрямовувалась на добір прислів'їв та приказок, що несуть у собі місцевий колорит, відображують історичне буття народу, його життєвий досвід, духовний світ і відбивають етнопсихологічні риси персів.

Перські прислів'я та приказки як синтез практичних спостережень багатьох поколінь народу протягом тривалого часу охоплюють усі аспекти життя. Оскільки серія «Мудрість народна» має свої установлені видавничі принципи, щодо обсягу й характеру видань, немає змоги широко представити величезний перський паремічний фонд. Тому матеріал добирався з такою орієнтацією, щоб дати відчуття українському читачеві глибини, яскравості, національну своєрідність, тема

тичне багатство народної мудрості персів. Основна кількість вібраних тут прислів'їв та приказок стосується неперехідних морально-етичних цінностей — вічної, живої й дієвої мудрості. В усіх народів світу підносяться на рівень ідеалу високі людські чесноти й засуджуються моральні вади, хоч суть їх і виражена в неоднаковій формі. Час виникнення й генезу цих народних перлин встановити важко. Вони такі ж давні, як і сама людина — мислячий індивід. Та є частина прислів'їв та приказок, що несуть на собі знак історії та духовного досвіду саме перського народу. Діалектика людського пізнання розкривається в складних протиріччях. Ось приказки, що виникли й побутують у середовищі різного роду торговців: «Без золота, як без крил», «Торгівля за гроші має запах хороший». Як антитези до них можна навести такі мудрі висловлювання: «Людині потрібний розум, а не золото», «Безглуздо життям ризикувати, коли можна пожертвувати золотом», «Що менше грошей, то спокійніше», «Багатство — бруд на руках» чи іронічне «Дай боже тобі розуму, а мені грошей». Ще приклади із сфери родин-

ної етики: «Не жди вірності від коня, від мечя й від жінки», а ось група приказок, що заперечують попередні твердження: «Дружина — товариш у житті і друг у біді», «Вода — за потоком, дружина — за чоловіком». Взаємовиключаючі, суперечливі висловлювання обумовлені тим, що кожен приклад стосується конкретної життєвої ситуації, що виникла в зв'язку з певними соціальними й морально-етичними орієнтаціями. Прислів'я та приказки відтворюють в образній формі всю складність і різнобічність явищ життя. Маємо діалектично підійти до фольклору, щоб показати його класовий характер, виявити багатогранність народного світогляду, що в ньому відбиваються суспільні суперечності, між якими не припиняється боротьба. А без боротьби суперечностей неможливий рух, а отже й поступ. До того ж народ Ірану живе в складних суспільних протиріччях, що аж ніяк не свідчать про застиглість, одномірність народного світогляду, упокоєність його свідомості. Отож, подаючи зразки усної народної творчості навіть у такій незначній кількості, ми не повинні забувати про суспільні й морально-етичні суперечності, що мають місце в його житті.

Сподіваємося, що знайомство українського читача з пропонованим збірником прислів'їв та приказок допоможе скласти певне уявлення про багатовіковий досвід, історію і культуру персів — одного з народів багатонаціонального Ірану.

Олександр ШОКАЛО

Людина славна людяністю

Людина славна людяністю.

°

Відверте обличчя, мов ясне сонце.

°

Привітне обличчя —
ключ до замкнених дверей.

°

Життя минає, а добре ім'я
не вмирає.

°

Краще загинути з добрим іменем,
як жити з неславою.

°

Для благородного честь і смерть
рівні.

°

Як стати рабом, краще померти.

°

Краще забуття, як неслава.

Добре ім'я, наче вода, сплигло —
назад не вернеться.

°

Сумління своє з'їв,
а честь проковтнув.

°

Зневаживши сам себе,
зневажить і світ тебе.

°

Хто не цінує людей, не цінує й себе.

°

Людину впізнай і в лахмітті.

°

Поваги не купиш.

°

Не май багатства,
а май великодушність.

°

Хоч хата й тісна, а в душі просторо.

°

Гідність дорожча за багатство.

Від спраги помирай,
але гідності не втрачай.

○

Легко муллою стати,
та важко людиною бути.

○

Вченим стати неважко,
важко людиною лишитись.

○

Дивись на нечемного і вчися
бути чемним.

○

Подивись на мою ганьбу
і подумай про себе.

○

Шапка не для того,
щоб голову в ній ховати *.

○

Хай твоя шапка стане тобі
за суддю.

* В іранських народів головний убір —
ознака чоловічої гідності й честі.

У мене шапка з тієї самої повсті.

○

Чоловік головою накладе,
але не підведе.

○

Чоловік поляже,
а таємниці не викаже.

○

Гордий, наче барс.

○

І найважче розв'яжеться,
коли чоловік відважиться.

○

Відвага — чоловіча риса,
побоювання — жіноча.

○

Чоловік той, хто говорить мало,
а робить багато.

○

Чуття справедливості —
половина духовності.

Справедливі слова дошкульні.

Хоч сіли й криво,
а поговорімо прямо.

Сьогодні мої слова
завдають тобі прикрощів,
завтра зроблять тебе людиною.

Справедливість — непереможна.

Прощати та обдаровувати —
талан великих людей.

Хочеш із людьми жити в злагоді,
не тримай у серці зла.

Якщо ти жорстокий,
краще тобі не жити на світі.

Криве дерево виправить вогонь,
лиху людину — могила.

Лихої людини не треба сусідою
й на кладовищі.

Злою людиною зло править.

Людське зло в самій людині.

Що проти нас, те від самих нас.

Шашіль, що точить дерево,
в цьому дереві й виріс.

За добре віддячують добром,
за лихе — злом.

Добрі наміри — добрі наслідки.

Не чіпай і пальцем нікого,
тебе кулаком не зачеплять.

Не підставляй ноги —
сам спіткнешся.

Ходи тихо,
щоб і котів не завдати лиха.

Хто кине грудку,
тому відплатою буде камінь.

Хто рив яму для когось,
опинився в ній сам.

Злобителя зло спіткає.

Відплата чиниться не на тім світі.

Від того, що сам накоїв,
ліки одні — приховане бідкання.

Погана звичка — лихо на душу.

Недоброзичливця доля карас.

Не чекай допомоги від людини,
що сама від когось залежить.

Не бий того, кого лихо побило.

Кого ми наб'ємо, як самих набили.

Тугу інших збагне той,
хто сам тужив.

Доки сам горя не зазнаєш,
то й інших не розрадиш.

Хто байдужий до страждань інших,
той не людина.

Байдужість байдужістю стрічають.

Що таке добро —
спитай у щиросердого.

Добра справа не потребує гадання.

Доки маєш змогу, роби добро.

Доки ти добрий,
тобі зла не зроблять.

Роби добро,
навіть якщо його лиходіїв потребує.

І в добродійстві має бути помірність.

Жаліти лихих людей — губити
добрих.

Виявити жаль до пантери —
занапастити овець.

Загаси вогонь, поки малий,
розгориться — світ спалить.

Нахабу можна спинити
тільки суворим словом.

Підлабузника до себе не підпускай.

З ославленим пристанеш,
сам таким станеш.

Сісти на осла — неслава,
впасти з осла — подвійна неслава.

Хоч з коня й упав,
та гідності не стеряв.

Упав з віслюка — фінік знайшов.

Хоч і спізнився,
зате прийшов, як лев.

Хто спізнюється до столу,
тому дістаються кістки.

Тебе, видно, теця не любить.

Людина, з якою живеш,
має бути хороша,
щоб ти став кращим.

Не поспішай ставити хату,
спершу дізнайся,
хто буде твій сусід.

Доки в сусідстві не поживеш,
людини не визнаєш.

Алича від сливи переймає колір,
сусід від сусіда — поводження.

Диня від дині запахом проймається,
сусід від сусіда — згодою.

Краще близький сусіда,
ніж далекий родич.

Сам свою госпуду стережи,
а на сусіду «злодій» не кажи.

Образити людину — не штука,
зумій прихилити серце.

Дивись на світ очима серця.

Поводься з людьми так,
як повівся б сам із собою.

Що тобі не любе,
не бажай і людям.

Я поводжусь погано,
ти відповідаєш мені тим самим —
не бачу між нами різниці.

Будь люб'язний —
і тебе полюблять.

В усіх серце,
а в мене що — грудка глини?

Безсмертний той,
чиє серце сповнене любов'ю.

У нього серце без закамарка.

Щире золото не боїться
спробного каменя.

Щирого завжди чекає попереду
душевний спокій.

Щирість рятує.

○

Самому визнати свої вади —
закрити супротивникові рота.

○

Не ходи манівцями —
не заблудишся.

○

Іди прямим шляхом,
хоч він і довший.

○

Кажки правду, хоч і гірка.

○

Слово народу — батіг божий.

○

Навіть великий шлях
можна перекрити,
але народ
ніхто не змусить мовчати.

○

Не затулити правди обмовами,
а сонця — полою.

Рятунок — у правді,
погибель — у брехні.

○

Правда не гине.

○

Якщо над твоєю головою
зависне меч,
і тоді кажи правду.

○

Справу правдою полагодиш.

○

Заради правди
й батькові не потурай.

○

Якній ти є,
таке й відображення в дзеркалі твоє.

○

Спочатку подивись людині в очі,
потім питай про здоров'я.

○

Вітайся до кожного —
від старого до малого.

Вітання бажане,
а відповідь на нього — обов'язкова.

○

Несподіваний гість — божий дар.

○

Бажаний гість прийшов,
мов місяць зійшов.

○

Небажаний гість,
як нагла смерть.

○

Увіходить, не питаючись,
як до караван-сарая.

○

Шануй гостя,
навіть якщо він чужовірець.

○

Гість у двері,
а йому вже й частування.

○

Гість — кожен, хто прийде,
частування —
все, що є в господі.

Гостева їда прибуває загодя.

○

Від одного шматка ситим не станеш,
зате повеселішаєш.

○

Почастували тебе, почастуй і ти.

○

Солі скуштував —
солянки не розбивай.

○

Скатертина в нього завжди
простелена.

○

Хочеш потішити гостя свого —
пошануй дитину його.

○

При гостеві й на kota не дзускають.

○

Гість дорогий три дні.

○

У гості йдуть з доброї волі,
а з гостей — з дозволу.

Всяк у себе вдома господар.

а

Гість — господарів осел.

о

Осла припинають там,
де скаже господар.

о

І кіт у господі
має бути чемний.

о

Природжена чемність вища
за набуту.

о

Коли ти на кораблі,
не переч капітанові.

о

Того, хто чинить свою волю,
заберуть у неволю.

о

Між трояндами будь трояндою,
між колючками —
колючкою.

Людина міцніша за камінь,
ніжніша за квітку.

о

Будь непохитний, як дерево.

о

Він не верба, щоб болятися вітру
з-за горба.

о

Зазнав і спеки й холоду.

о

Не дивись,
що перець уродився малий —
покуштуй, який міцний.

о

Я й не думав, що билина така дужа.

о

Шаблею до хмар дістає.

о

Такий, що гору на гору поставить.

о

Йому Євфрат по кісточки.

Людина, коли схоче,
скелю зітре на порох.

○

Будь як жорна — прийми тверде,
поверни м'яке.

○

Спроможись розбити кинутий
у тебе камінь.

○

Сильний той,
хто вгамовує свій гнів.

○

Терпіння гірке,
та плоди його солодкі.

○

Терпіння — ключ до радощів.

○

Рік терпіли, потерпимо й місяць.

○

В одній голові тисяча надій.

○

Усе полагоджується терпінням.

Хто сам упав, той не плаче.

○

Стриманість — людська чеснота.

○

Спокійний, наче халву їсти йде.

○

Соромливість — ознака духовності.

○

Мускус за пахощами пізнають,
а не зі слів того, хто його продає.

○

Вино розіллється,
та запах збережеться.

○

Шовк зноситься, а онучею не стане.

○

Кипарис славний скрізь:
і в саду, і в горах.

○

Рубін — рідкісний камінь,
тому й дорогий.

Сонця глиною не замажеш.

○

Клантик рідної землі кращий
за Соломонові володіння.

○

Людина без вітчизни —
соловей без квітника.

○

Тут і хліб мій, і водиця —
іти звідси не годиться.

○

Людина там раює,
де вона спокійна
і ніхто нікого не турбує.

○

Камінь має вагу на своєму місці.

○

Пес у своїй халабуді — лев.

○

На чужині й
ніч здається довгою.

○

Де воля, там процвітання.

Віри можеш зректись,
від народу не відрікайся.

○

Воля — найвище благо.

○

Раб не звільниться,
якщо він не прагне волі.

○

На людей дивись крізь призму часу.

Не бува достатку без турботи,
відпочинку — без роботи

Не бува достатку без турботи,
відпочинку — без роботи.

Голова одна, а турбот тисяча.

◦

У великій голові й клопоту більше.

◦

Початок роботи — голова в клопоті.

◦

Роботу рук виконує серце.

◦

Стільки пасся, а де ж твій нагул?

◦

Про хліб подбай, диня — вода.

◦

Зерна в землю не кинеш — не зійде.

Хоче потік перебрести
й ніг не замочити.

○

Хочеш змолоти — чекай своєї черги.

○

Стій,
доки трава під ногами не виросте.

○

Коли довго ждється,
день довгим видається.

○

Очікування гірше за смерть.

○

Гарна та криниця,
що з неї п'ється водиця.

○

Де вода, там і життя.

○

Разом із пшеницею
й бур'ян поливають.

○

Хочеш супокою — працюй.

Доки корінь у воді,
сподівайся плодів.

○

Доки у воду не забредеш,
доти й не попливеш.

○

Стояча вода шляху до моря
не проб'є.

○

Шашлик не підпечеться,
якщо його не вертіти.

○

Знімеш із свічки нагар,
ясніше світитиме.

○

Людина свій хліб щоденний
від самого рання добуває.

○

Усякій роботі свій час.

○

Улітку працюватимеш —
узимку відпочиватимеш.

Замолоду працюватимеш —
на старощах
спочиватимеш.

○

Чесна праця приносить радість.

○

Всяк знаходить утіху в своїй праці.

○

Не бува достатку
в ясну днину
без праці в лиху годину.

○

Ремесло на весь вік харч принесло.

○

Праця — не ганьба.

○

Видно майстра по роботі.

○

Роботу той зробив,
хто її до кінця довів.

○

Борошно просіяв і сито повісив.

Хто підняв
осла на дах,
той може його і зсадити.

○

Хто шис, той і пороти вміс.

○

Нужда — мати винаходу.

○

Слона слоном ловлять.

○

Камінь каменем розколюють.

○

Залізо з горна
залізом витягують.

○

Весняного дня сім раз їдять.

○

Доброму скакунові й пікорму
більше.

○

Коневи — скакати, господареві —
його вівеом годувати.

Шовкунові — листя,
тобі — шовк.

○

Який господар, така й господа.

○

В хаті, де дві господині,
сміття в коліно.

○

Де дві господині,
там нема достатку.

○

Ягня, що його стерегли дві баби,
вовк з'їв.

○

Де багато пастухів,
там вовки овець крадуть.

○

У двох кухарів юшка
або пересолена,
або зовсім не солена.

○

Цілий вечір смажив,
а де ж халва?

Хто за всяку роботу хапасться,
голодний лишається.

○

Роботи на шагі *,
а лементу на карбованця.

○

Метушливий мало робить.

○

Погнався за тим і за цим —
пішов ні з чим.

○

Хто спішить,
той мусить одне двічі робить.

○

Квапливість — од нечистого.

○

Квапиться, наче по вогонь.

○

Не поспішай,
за тобою ж не женуться.

* Шагі — дрібна іранська монета.

Ще юшки не покуштував,
а вже рота обпik.

Так спішить,
аж поли в зуби взяв.

Хто квапиться,
той швидко втомиться.

Кваплива людина
спотикається.

Іди поволі, та не спиняйся.

Іди помалу — завжди дійдеш.

Тричі помірай, раз відріж.

Не відміряв, не край.

Спершу роздивись,
тоді до діла берись.

Страва, яку готує чоловік,
довго вариться.

Пастух схоче, то видоїть і цана.

Хвостом горіхи розколює.

З піску масло колотить.

Смажить без олії.

Такий меткий,
що й зернину покотить угору
по стіні.

У нього куріпка півнем піє.

Такий спритний,
що осла поветиною таврус.

Тут комара на льоту підковують.

Метка, мов іскра.

○

Швидка, мов блискавка.

○

Працьовита, наче мураха.

○

Узимку водою торгусь,
влітку ковалює.

○

Знай діло — золото пусте.

○

Зібрав урожай — вола не продавай.

○

Бережи лампу для темряви.

○

Доки є олія, каганець не погасне.

○

Лампу, що потрібна вдома,
у мечеть не дають.

○

Хто ощадний, у того й статки.

Вовни пучок до пучка —
вийде килим.

○

Крапля до краплі —
цілий потік стане.

○

Одне шагі теж гроші.

○

Білі гроші добрі на чорний день.

○

Які гроші дав,
стільки й каші дістав.

○

Грошей мало, а домагань багато.

○

Хто набір бере,
той з крамарем бійки не мине.

○

Секрет торгівлі — чесність.

○

Якщо торг завели, вважай,
у дім наречену ввели.

Дешевше не віддаю,
бо ж не крадене продаю.

Менше вихваляй,
краще ціну збавляй.

Не ти один приніс на базар
свіжий огірок.

Присмно торгувати сиромом:
не продав — сам випив.

Хто сиром торгус,
той його не куштус.

Не щодня свято,
щоб халвою об'їдатись.

Не завжди осел фініками
випорожнюється.

Хліб їж по теперішній ціні.

Великий кусень горло дере.

Не їж хліба з чужим смаком.

Бери шматок не більший, ніж роток.

Краще,
якби осел не тягся до чужих ясел.

У чужу кишеню не заглядай,
а сам собі дбай.

У чужу вузванку ніг не сунь.

Простягай ноги по своєму килиму.

Афтабе-лаганів * сім пар,
а їсти нічого.

* Афтабе-лаган — металевий глечик з носиком і тазок, що подають гостям для вмивання перед їдою.

Якщо вмієш копати,
покажи це на своєму городі.

Сам черевики стоптав,
сам і про нові дбай.

І кусень треба жувати.

Рукою до рота дотягнеться —
голодним не зостанеться.

Собака і той у себе під ногами
хвостом підмітає.

Хто сподівається
на сусідову вечерю,
засне голодним.

Добра чужа господа:
ні про хліб,
ні про дрова нема турботи.

У сусіда й курка, наче гуска.

Не заздри, а наслідуй.

Коли заздрісників немає,
світ — квітучий сад.

Безжурний піском закушусь.

Вранішній сон миліший
від царювання.

Сном пригорці не наповниш.

Хто дрімає,
в того пожиток за водою спливає.

Що легко наживають,
швидко й проживають.

Праця весною наповнить комору.

Мудрий про завтрашні справи
сьогодні дбає.

Зволікання — причина невдачі.

○

Зловив дичину на мушку — стріляй.

○

Печи хліб, доки піч гаряча.

○

Всяке діло має робитися вчасно.

○

Сонце вже спускається,
а ледар тільки за роботу хапається.

○

«Лежню, йди в затінок!» —
«Затінок сам прийде».

○

Боюся, що ти опівдні прокинешся.

○

Сон — брат смерті.

○

Надмірний сон забирає здоров'я.

○

Лінь — мати всіх вад.

Увесь світ вода залле,
а він не прокинеться.

○

Ледача людина —
безплідне дерево.

○

Ледащо статків не наживе.

○

На дереві лінощів виростає голод.

○

Доки руки не працюють,
нічого робити й готові.

○

Лінивий осла вгледить —
пішки не підє.

○

Нероба всім обридає.

○

Лежень навіть богові обридає.

○

Краще небіжчик, як живе ледащо.

Великий тілом, та малий ділом.

○

Ви покажіть отвір,
а ми зробимо в ньому ворота.

○

До кожуха лишилось пришити
поли та рукави.

○

Якби голки не згубив,
шив би на день по кабі*.

○

Дурень сказав — ледар повірив.

○

Ложку зробити легко:
ударив кулаком — увігнулася,
потяг за держак — витягнулась.

○

Легко ковалювати:
сплющив шмат заліза —
вийшла лопата,
витягнув — прут.

* Каба — верхній одяг.

Підкову знайшов,
лишилося коня знайти.

○

Згубив осла, шука підкову.

○

Шукає дохлого осла,
щоб зняти підкову.

○

У ледачого розуму,
як у сорока міністрів.

○

Дав бог зуби, дасть і харч.

○

Настане день — буде й харч.

○

Жоден кіт не ловить мишей
в ім'я бога.

○

Ти ворушись, а бог нагородить.

○

Хто любить роботу, того любить бог.

З тебе танець — з мене аббасі *.

○

У молоді роки все відкладаси
на потім, а постарієш — на коли?

○

На цій ниві не чоловік він.

○

З торбами ходити якщо й не ганьба,
то зиску катма.

○

На їжу налягас,
а як до діла, то — кульгавий.

○

До їжі — акула, до роботи —
кривий осел.

○

Чвалас,
мов його до шибениці ведуть.

○

Осел до стійла прудко біжить.

* Аббасі — давня срібна монета.

Осел без поклажі вибрикує.

○

Зморений осел тільки й чекає,
аби йому сказали: «Чоша» *.

○

Віслюка запитали:
«Коли до села дійдеш?»
Відповів: «Спитайте у погонича».

○

Кажеш, що ти осел,
а ячменю їсти не вмієш.

○

Треба мати двісті манів *
кісток та м'язів,
щоб підняти сто манів поклажі.

○

Це панові слонові під силу.

* Ч о ш а — оклик, що ним спляють ос-
ла чи верблюда.

* М а н — міра ваги, неоднакова в різних
районах.

Хто боїться вовків,
не заведе й баранів.

Боїся горобців —
не сій преса.

Хто привід шукає,
той завжди його знайде.

Баба не дотяглась до сливи й каже:
«Мені кислого не можна».

Шакал до винограду не дістав:
«Кислий», — сказав.

Щоб і змію вбити,
і ломаки не побити.

Щоб і м'ясо підмажилося,
і рожен не згорів.

Біля млина походиш —
борошном запорошишся.

Хто день бавовну потіпає,
три дні з бороди вату вибирає.

Марні зусилля
поперек ламають.

З каміння олії не зіб'єш.

Моря кухлем не вичерпаєш.

Як не старайся,
тройди на вербі не виростиш.

З верби плодів не сподівайся.

Огірком вогню не викрешеш.

Халви в дерев'яному казанові
не зварити.

Розлитій олії не збереш.

З ханзалу * цукру не звариш.

о

Гору голкою не продовбати.

о

Дощова крапля не розколе граніту.

о

Мураха до Місяця не долізе.

о

Скільки не кажи «халва»,
в роті солодко не стане.

о

Довго бога просили,
доки свиту попили.

о

Із слова «молодець» свити
не скроїш.

о

На солонцях зерна не сіють.

о

На солонцях квіти не ростуть.

* Х а н з а л — гірка рослина.

Із цих слів Фатьмі спідниці
не пошисш.

о

Дощ не винен,
що на камені не виросла
й бадилина.

о

Бити олію з піску.

о

Возити кмин у Керман,
а буряки в Герат.

о

Розкопують гору, щоб витягти мишу.

о

В Алеппо скло возити —
пусте діло робити.

о

Возити сталь в Індію.

о

Мотузком воду в'язати.

о

Море відром черпати.

Там, де й оред губить пір'я,
що може зробити мізерний комар?

Хто за великий камінь хапасться,
той далеко не кине.

Вчепився за коров'ячий хвіст.

Якби лисий був лікар,
свою голову лікував би.

Зробив сто ножів
і всі без колодочок.

Не маєш мороки — купи цапа.

У шевця взуття без підборів.

Гончар п'є воду з щербатої тикви.

Кидає каменюку,
щоб розім'яти руку.

Коли сліпому нічого робити,
він вії вискубує.

Коли крамареві нема що продавати,
він зважує шальки.

Хоч каганець і не світить,
а млин собі меле.

Мирським справам нема кінця-краю.

Друзів і тисячі мало,
ворога й одного багато

Друзів і тисячі мало,
ворога й одного багато.

○

Сонце зігріває повітря, друг — душу.

○

Щирий друг раз на сто років
трапляється, а ворогів можна
й по шість десятків
на день нажити.

○

Облиш усе, цінуй лише дружбу.

○

Хто всім друг — той нікому не друг.

○

Друг пізнається в недолі.

○

Дружба милосердям міцна.

Друг говорить докірливо,
ворог — утішливо.

Друг той,
хто правду у вічі промовляє,
а не той, хто твою брехню
за правду сприймає.

Друже, ти моїми вустами мовиш.

Є друг — буде й бесіда.

Від друга все приємне.

Нема нічого кращого,
як побачення з другом.

Хочеш на троянди помилуватися —
іди в сад,
хочеш потішити душу —
йди до друзів.

Давній друг, як осідланий кінь.

Нерозлучні,
як дві половинки
одного мигдалевого зерняти.

У них і вода, і віл гуртові.

Коли вірного друга маєш,
ніякої мороки не зазнаєш.

Дружба пізнається в розлуці.

Доброго друга пізнають
у тяжку годину.

Зайва вія око окрашає,
зайвий друг серце потішає.

У кого нема друга,
той постійно нездуха.

Дурень той, хто не має друга,
ще дурніший той,
хто друга втратив.

Ображати друзів — тішити ворогів.

○

Будь нещадний до ворога,
великодушний до друга.

○

Остерігайся ворога,
який удає з себе друга.

○

Поки говорить про дружбу,
шкіру з голови спустить.

○

Буряк не стане м'ясом,
а ворог другом.

○

Вовк покається, коли пропаде.

○

Умовлянням вовчої пащі
не закриєш.

○

Змія шкіру міняє, а звички ні.

○

Краще, коли змія розчавлена.

Бик здихас,
а лють з очей не виходить.

○

Скло каменю не товариш.

○

Камінь з глечиком
не погомонять разом.

○

Камінь зі склом не порозуміються.

○

Олія з водою не поєднаються ніколи.

○

Дві шаблі в одних піхвах
не вмістяться.

○

Ти — на тім боці річки, я — на цім.

○

Їхня вода в одному річищі не потече.

○

Коли дві змії виповзуть
з однієї норі, одна по-турецькому,
а друга по-перському не заговорять.

Супротивники один одного
добре знають.

Добра від тебе не чекаю,
хоч зла не чини!

В усьому знай міру:
і в прихильності до друга,
і в зневазі до ворога.

Ліпше ворог, як зрадливий друг.

Торік — друг, цей рік — знайомий.

Розумний ворог кращий
за дурного друга.

Краще погана змія,
як поганий друг.

Поганий друг
веде поганою дорогою,
хороший — хорошою.

З добрим дружитимеш —
станеш добрим,
біля казана посидиш — станеш
чорним.

Не буває лісу без хмизу,
краю без ворогів.

Доки можна жити мирно,
не стукай у двері війни.

Захист батьківщини —
святий обов'язок.

Війна — справа шайтана.

Крові кров'ю не змієш.

У війни два кінці.

У війні вирішус меч,
у мировій — гроші.

На війні не роздають халви.

°

Перо одне робить, меч — інше.

°

Не відвертайся від ворога ні тоді,
коли він просить миру,
ні тоді, коли прагне війни.

°

Ворог лише хвиби помічас.

°

Лиха вдача привід знайде.

°

Не можна вважати ворога
за слабкого.

°

Коли йдеш полювати шакала,
озбройся, як на лева.

°

У лісі однаково, чи лев, чи левиця.

°

Ворог знахабніє,
коли виявиш легкодухість.

Небезпека дружить з легкодушним.

°

Коли людина слабка,
вовк стає людоджером.

°

М'яке дерево шашіль точить.

°

Страх — брат смерті.

°

Хто злякається — загине,
хто не злякається — переможе.

°

Коли боїшся небезпеки,
не мрій про перемогу.

°

Відважний скрізь перемагає.

°

Стусанів і тому перепадає,
хто розбороняє.

°

Тюркові відповідають
по-тюркському.

На силу
відповідають силою.

○

На зграю ворон
вистачить і одного каменя.

○

Коли хочеш подужати ворога,
оберігай друга.

○

Ворог не всесильний,
коли друг до тебе прихильний.

○

Хвиля хвилі додає сили.

○

Однією рукою
в долоні не заплещеш.

○

В одній руці
двох кавунів не втримати.

○

Рука руку вимиває і обличчя
умиває.

Їх було двоє разом,
а нас — сто самих по собі.

○

П'ять пальців укуні —
кулак на ворожу голову,
а коли нарізно — їх і дитина зламає.

○

Мурахи об'єднуються —
з лева шкуру спустять.

○

Хмара комарів і слона повалить.

Розум — друг,
безглуздя — ворог

Розум — друг, безглуздя — ворог.

Розум і вихованість —
брат і сестра.

Голова без розуму —
порожній гарбуз.

Розум в очах.

Людині — розум, теляті — хвіст.

Людині потрібний розум,
а не золото.

Аби голова, а шапка ще буде
не одна.

Розум не продається
на жодному базарі.

Розуму не купиш і не продаси.

У кожній голові своя думка.

Голова одна, а думок тисяча.

Один розум
набирається сили
від другого.

Добре бути тямковитим:
ще нічого не сказали,
а він уже знає.

Розумному досить кивнути.

Доброго коня досить раз
канчуком стьобнути,
розумному досить одне слово
сказати.

Розумному — натяк,
дурневі — ломака.

Казати йому —
все одно, що дверям, що ослові.

В одне вухо впускає,
в друге випускає.

Якщо немає в колодязі води,
скільки в нього не лий,
колодязем він не стане.

Дурень ніколи не бачить своїх вад,
а завжди їх шукає в інших.

Розумний знає й перепитає,
дурень не знає й не спитає.

Чи ти тюрк, що ніяк не второпаш?

Знову питає: Лейлі — чоловік
чи жінка?

Сорок років старцює,
а коли п'ятниця, не втямкус *.

○

Уже півроку прошу
почекати десять днів,
а він не згоджується.

○

Нетерпляча вдача —
недоречні вчинки.

○

Цап у горах,
а з його шкіри бурдюка шисмо.

○

Неспійманої лані не даруй.

○

Ще не достиг, а вже кишмиш.

○

Не купив дворниця — не ставляй
воріт.

* П'ятниця в мусульман вихідний, на-
передодні п'ятниці старцям подають
милостиню.

Дитина ще в материнському лоні,
а її вже Музаффаром * назвали.

○

Коли нема воріт,
навіщо воротар?

○

Ще річки й близько немає,
а він уже чоботи скидає.

○

Ти плавець хоч куди, шкода,
немає води.

○

Серед моря землі схотів.

○

Верблюда кували,
а блоха й собі ногу задирає.

○

Лисиці повернутися в порі
ніяк було, так вона ще й віник
до хвоста прив'язала.

* Музаффар — чоловіче ім'я, озна-
чає — переможець.

Розумний не зробить того,
що може розчарувати його.

○

Обачність — ознака розуму.

○

Руку з-під каменя обережно
вивільняють.

○

Через одну вошу ковдри
не викидають.

○

Через одну блоху килима
не спалюють.

○

Порожньою тиквою об повну
не стукай.

○

Грудка глини вболіває за каменем.

○

Коли підкопав стіну, не стій поряд.

○

Твій розум тебе оберігає.

Одужав — лікаря не кривдь.

○

Якогого не дражни нікого.

○

Не свербить — не чухай.

○

Не грюкай в чужі двері,
щоб не грюкали в твої.

○

Сплячої змії не б'ють.

○

Ніхто не страждав через те,
що був передбачливий.

○

Коли йдеш до кривих,
сам кульгай.

○

Опинився між сліпців —
стань і ти сліпим.

○

На бога надійся,
а верблюда спутай.

Приходить гнів — відходить розум.

○

Лють притуплює розум.

○

Вогнем станеш — себе спалиш.

○

Згорів від полум'я,
що сам розпалив.

○

Дурень сам себе мордує.

○

Дурна голова губить ноги.

○

Сам собі ногу втяв.

○

Сам собі бороду обсмалив.

○

Розгнівавшись на бліх,
не спальною штанів.

○

Б'ються за підкову чужого коня.

Коли згадав про кулак після бійки,
вдар ним по своїй голові.

○

Поженешся за нікчемним —
втратиш значне.

○

Завели торг під час війни.

○

Вогонь погасив —
приском забавляється.

○

Замість того, щоб загасити вогонь,
він полою махас.

○

Дурневі загадай чалму принести —
він голову принесе.

○

Коли збожеволів,
кидайся з даху вниз головою.

○

Дурний укине камінь в колодязь —
сто мудрих не витягнуть.

Легко ведмедеві палицю дати,
та важко забрати.

Такий упертий,
що змусить і цапа дойти.

Такий упертий,
що й у воді його не розмочиш.

Суне обидві ноги
в один черевик.

Лізе левові в пащу.

Мов дурна коза.

Одного ребра не вистачає.

Усі скакнули — скакнула й черенаха.

Цей танцює так, як той грає.

Не зна під яку дуду танцювати.

З гілки на гілку скаче.

Хто з дому відлучається часто,
той за навіженого
не кращий.

Слава богу,
все гаразд обійшлося,
забрали тільки череду й Фатіму.

Недоречний сміх —
ознака недоумкуватості.

Не вдасться нам прожити
без осялячої голови.

Осел той самісінький,
тільки сідло інше.

Осел під шовковою попоною —
той самий осел.

Ослон народився, ослон жив,
ослом і помер.

○

Мотузок зотлів,
та покручений лишивсь.

○

Осел падає в яму лише раз.

○

Спокійний,
хто не має осла.

○

Стільки ослів,
а ми ноги б'ємо.

○

Якби в нього було два цани,
одного водив би за собою.

○

Такий дурний,
що ячменю
не поділить
між двох ослів.

○

Для нього все одно,
що гора, що соломи копиця.

Звідки ослів знати
вартість ласощів?

○

Чи ослів знати,
чого шапран вартий?

○

Це ж не мішок з половою,
щоб так гамселити.

○

Тридцять років у погоничах,
а осла свого не впізнав.

○

Ослиці від корови
не відрізняє.

○

І осла,
і корову погана однією ломакою.

○

Коли в тебе такий розум,
то який же він у твоїх дітей!

○

З тобою все ясно,
дай боже розуму твоїм дітям!

Прости, боже, царя дурнів.

Дай, боже, тобі розуму,
а мені грошей.

Дурневі хвала до душі.

Розумний
про свої справи піклується,
а дурний
лише сподівається.

Дурень знає,
що розумний
за нього подбас.

Дурний, а своє діло знає.

Ловить змію у себе вдома
сусідовими руками.

На чужій голові
горіхи розколює.

Такий чванливий,
мов у лева з носа випав.

Нижня губа
дорогу замітає,
верхня
хмари зачіпає.

Гордовитий колосок — порожній.

Доп'явся влади — не бундючя.

Люднін треба розуму,
а не дурної сили.

Могутність його вже минула,
а пиha ще лишилася.

Чого бундючипся,
наче Хорасан * завоював!

* Хорасан — історичний край на північному сході Ірану; центр Парф'янського царства (250 р. до н. е. — 224 р. н. е.)

Зростом великий,
та розумом малий.

○

Дурні не поділяються на великих
і малих.

○

Слон теж великий.

○

Телиця постаріла,
а коровою не стала.

○

Розум не в роках
і не в бороді.

○

Старого
не посилай осла купувати,
молодого — женитися.

○

З усіх його фруктів
достигла
ще тільки шовковиця.

○

Цибуля теж прилуча себе
до фруктів.

Редька
теж цитриною стала.

○

Дурня
вино ще дурнішим робить.

○

Тікай, дурню:
п'янюга прийшов.

○

Не знайся з дурнями —
лихо спіткає.

○

З дурнем поведешся —
сорому наберешся.

○

Кінь
біля осла постоїть —
ослячий поров перейме.

○

Хто з дурнем
знається,
того все добре цурається.

Дружба з дурнем —
небезпека для життя.

○

Дурень дурневі радий.

Не золотом людина цінується,
а знаннями і хистом

Не золотом людина цінується,
а знаннями і хистом.

Людина із знаннями
скрізь у пошані.

Знання кращі
за батьківський спадок.

Немає багатства благороднішого
за науку.

Не бери золота —
візьми книгу.

Одна мудра книга краща
від найбільшого багатства.

Книга — ключ до наук і знань.

Могутній, хто володіє знаннями.

Меч не зробить того,
що зробить перо.

З написаним нічого не вдієш.

Перо сказало: «Я — володар світу.
Хто мною орудує,
той швидко могутності дійде».

Знання — світильник розуму.

Знання — світильник серця.

Прагни знань від колиски
до домовини.

Знань і чемності навчають
у дитинстві.

Наука в дитинстві —
візерунок на камені.

Ніхто не народжується вченим.

Розум — одне, а школа — інше.

Знання й ремесло — друга врода.

Хочеш знати — вчися,
хочеш урожай мати — ори землю.

Для всякого діла знання потрібні,
а щоб знати, треба навчатись.

Легко навчитись,
та важко навчити.

Учень стає майстром поступово.

Щоб стати мастаком,
потрібен хист.

Слухай майстра — тобі віддячиться.

Джерело має саме нуртувати.

Вода сама собі шлях проб'є.

Він знає підземну жилу.

Бачить воду під сьомим шаром
землі.

Учення єдине, здібності різні.

Із семи соловейкових пташенят
лише одне стає співаком.

Зі ста стріл одна влучає в ціль.

Стріла не завжди влучає в ціль.

Як не вчи, пугач солов'єм не стане.

З мавпи теслі не буде.

Дурневі знання ні до чого.

Безглуздя теляті Коран читати.

Навіщо собаці йти в мечеть?

Що тямить ворон
у солов'їному щебеті?

Бик і соловейка не слуха,
і троянди не нюха.

Чус запах смаженого, та не знає,
що віслюкові тавро випікають.

Жаба співачкою стала —
коров'ячу пісню заспівала.

Річка назад тече,
а жаба вірші читає.

Забування — лихо для пізнання.

Відгадана загадка здається легкою.

Труднощі від незнання.

Нічого не знаєш —
нічого й не скажеш.

Хочеш знати — не соромся питати.

Хоч скільки прожив, а жити вчися.

Тебе ще доля штурханами не вчила.

Життя найдосвідченіший навчитель.

Пізнавай світ, доки живеш.

Краще мандрувати,
як старіти на місці.

У сорок років почне вчитися
на тамбурі * грати —
у могилі майстром стане.

Почути і побачити —
не одне й те саме.

Недосвідченого
тривалі мандри жити навчать.

Хто багато знає,
багато й розповідас.

Знатимеш сотню міст,
знатимеш і сотню оповідей.

Краще знаю його,
ніж свропесць годинника свого.

Ціну золотіві знає золотар,
ціну землі — селянин.

* Тамбур — триструнний щипковий
музичний інструмент з корпусом грушо-
подібної форми.

Той костоправ, хто не раз упав.

Щоб лікувати,
треба мудрість мати.

Краще досвідчений простак,
ніж недосвідчений грамотій.

Набув знань — пристосуй до діла,
знання без діла — тяжка ноша.

Вчений без досвіду,
що бджола без меду.

Наука без практики —
гілля без плодів.

Що більше на дереві плодів,
то дужче воно гнеться.

Що молодий угледить у дзеркалі,
старий може побачити
і в сирій цеглині.

Стара людина —
сонце на вершині гори.

У старої шаблі добрий гарт.

Без поради старійшини
не рушай у похід,
хоч би ти був
самим Александром Македонським.

Доки не прийде старійшина,
не буде мудрого рішення.

Добра дружба
з людьми знаючими.

Говорити з невігласом,
що сидіти на приску.

За порадою невігласа нічого не роби.

Хто каже, що знає все,
той не знає нічого.

Зарозумілість — ознака неучтва.

Пиха — властивість невігласів.

Хвалися своїм умінням,
а не батьківським.

Хто багато базікає,
той мало знає.

Недоук — лихо на душу.

Напівлікар
небезпечний для життя.

Не ходив до школи,
а став муллою.

Нездатний шейх * звертає на тісню
келію.

* Шейх — тут: богослов, глава духов-
ного ордену.

Що учень візьме від нездатного
вчителя?

Знань стільки набрались,
що свого нецтва злякались.

Вченого навчати — тільки псувати.

Нема чого Лукмана * мудроців
навчати.

Молися, щоб абетка пропала,
бо вчителів багато стало.

Шкода, почерк гарний маєш,
а грамоти не знаєш.

«А» від «б» не відрізняєш.

* Л у к м а н — персонаж із Корану, що
прославився своєю вченістю та муд-
рістю.

Руки має, а писати не вміє.

Хай осліпне той крамар,
який не знає, що таке каламар.

Неграмотний, мов сліпий у дорозі.

Від серця до серця
пролягає стежка

Від серця до серця
пролягає стежка.

◦

Розум істина просвітлює,
серце кохання зігрівас.

◦

Хлопець не доб'ється нічого,
доки дівчина байдужа до нього.

◦

Серце не скатертину,
щоб перед кожним його розкривати.

◦

Кохай того, хто тебе кохас.

◦

Самозакохана стає нелюбою.

◦

Гарний не вродливий, а коханий.

Той мені рідний, хто біля мене.

Що потрапля на очі,
того й душа хоче.

Серце в неї так і мліє:
кого вглядить, того й воліє.

На світ дивись очима юності.

Закохана пташка радісно співає.

Мила прикрас не потребує.

Щоки — мов гранатові зерна.

Рум'яна, мов тюльпан.

Очі, як мигдаль.

Голос, наче в соловейка.

В неї хода, мов у газелі.

Перса пружні, наче лимони.

Тіло, мов трояндова пелюстка.

Помітніше,
ніж родимка на гарному обличчі.

Коси із серця вільгу п'ють.

Тасмниць закоханих не злічити.

Поцілунок мов солоня вода:
що більше п'єш, то більша спрага.

Від буйного палу швидко
в піт ударить.

Кохаються, як Хосров та Ширін.

Троянда і соловейко згодні,
а садівник — ні.

Кохання і мускусу не приховаш.

Листування — половина спіткання.

Із тисячі її троянд
ще жодна не розквітла.

Жодна нива не лишиться невижата,
жодна дівчина не лишиться
без чоловіка.

Зорі каже: «Ти не сходи, я зійду».

Хоч убийте, тільки зробіть гарною.

Одяг гарний, коли він до лиця.

Знайшов собі рівню зростом,
а душею — не знайду.

Мовиться про серце,
а не про цеглу й глину.

Казан купуєш — обстукай,
жінку береш — роздивись.

Корову купуєш — дивись на вим'я,
дівчину береш — дивись на родину.

Удома в молодого весілля,
а вдома в молодії нічого не знають.

Коли нарешті
липився з молодю віч-на-віч,
скінчилася ніч.

Нема ревнощів, нема й любовщів.

Серце без жаги —
свічка без полум'я.

Голова без кохання,
що безплідний гарбуз.

У коханні необережне слово
завдає болю.

Кохання й ревності нерозлучні.

Кохання — невилгойна недуга.

Зламана рука зростеться,
розбите серце — ні.

Що порвалося, того не зшиєш.

Букет у воду кинути.

Що пішло з очей,
піде і з серця.

В одному серці
два кохання не вмістяться.

Молода не вміла танцювати —
казала: «Долівка горбата».

Дочка сліпа,
а зятя вродливого хоче.

Мала б сім сліпих дочок,
усіх заміж віддала б.

Пішла заміж очі малювати,
а не одіж латати.

Вигляд чарівний,
а душа лукава.

Наречена хвалена —
господиня нікчемна.

В хаті, де нема господині,
нема світла.

У жінки без посагу
нема й забаганок.

Вода — за потоком, дружина —
за чоловіком.

Дружина — товариш у житті
й друг у біді.

Чоловік — бог у родині.

Чоловік — правитель,
дружина — його вазір*.

Сварка між подружжям,
як літній дощ.

Чоловік жінку б'є — дурень віри йме.

Чоловіка благородним і негідним
робить жінка.

Бороду краще вирвати,
аніж у руки жінці віддати.

Як мати лиху жінку,
краще zostатись нежонатим.

Людина не під кущем зросла.

* В а з і р — перший помічник при султанові, радник, міністр.

Стережися злого собаки,
з тріщиною стіни й сварливої жони.

Дитя —
троянда й соловейко в господі.

Дитина — кісточка,
внучатко — в ній зернятко.

Хороша дитина — батькова зміна.

Чужа дитина не стане рідна,
хоч сто разків золотого намиста
їй на шию надінь.

Скільки крові зіспеється,
доки син батьком стане.

У матері серце тліє,
а в няньки — пелена.

Доки телята стануть коровами,
родичі здоров'я позбудуться.

Добра, мов сестра.

Годувальниця рідніша за матір.

Коли ворона висидить пташенят,
уже не наїдається досхочу.

Ворон не карка над своїм гніздом.

Кішка своїм кошенятам
сім разів місце переміняє.

Дай раду тому, хто народився,
про наступного думатимеш потім.

Пізно народила, та швидко зростала.

Стара корова своє теля дуже
любить.

Іжак своєму їжаченяті каже:
«Моя ніжне, моя м'якеньке».

Всякому
своє дитя наймиліше.

Гаві
своє дитя найкрасивіше.

Мавпеня
в материних очах газель.

Ніхто не скаже про свій кисляк,
що він кислий.

Та й справді,
сироватка від кисляку походить.

Нечемне ослена
поперед матері скаче.

Краще бути байстрюком,
а ніж невдячним.

Випестив собаку,
а він тебе за ноги кусає.

І теля з часом коровою стане.

Людина росте
з малого малечку.

Малим — помилятися,
дорослим — прощати.

Дитино,
ти ще не бачила
без хліба скатертини.

Де дитина почне господарювати,
там ладу не бувати.

Доки деревце молоде,
його можна виправити.

Перепиняй воду
біля джерела.

Залізо гартується у вогні,
людина — в юності.

Б'є своє дитя,
щоб сусідське налякати.

Тобі, дочко, кажу,
а ти, невістко, дослухайся.

У двері стукаю, а ти, стіно,
слухай.

Брати чубляться — дурні вірять.

Ніж своєї колодочки не ріже.

Кожен плаче
за своїм небіжчиком.

За небіжчиком ніхто
так не побивається,
як родина.

Не вчи того плакати,
в кого мати померла.

Сирітська мати —
літня пора.

○

Кли немає матері,
примиряйся з мачухою.

○

Неприсмне,
як мачушин хліб.

○

Мене теж не мачуха народила.

○

Хіба тебе пані народила,
а мене служниця?

○

Спершу доведи,
що ти — брат,
потім вимагай спадщини.

○

Небіж дужці від казанка.

○

Якби в моєї тітці
росла борода,
вона була б моїм дядьком.

У мула спитали:
«Хто твій батько?»,
а він: «Моя тітка — кобила».

○

Нужда минає,
а самотина сліди лишає.

Бідний живе погано, бо не має,
а багатий — бо скупий.

Бідний живе погано, бо не має,
а багатий — бо скупий.

У злидаря не бува ні весілля,
ні жалоби.

Хто набідувався,
того й податками не злякаєш.

У кого збіжжя згоріло,
той не боїться блискавки.

Хто тоне, тому дощ не страшний.

У кого
півсотні напастей,
тому ще тридцяти не страшно.

Із спустошеного села
податків не беруть.

Голого не роздягнеш.

З неосідланого осла
збруї не знімеш.

Бідакове багатство — кров бідакова.

Голка всіх обшис, а сама гола.

Помер ткач,
а савана не знайшлася.

Лишився від сорочки комір,
від штанів — очкур.

У нього куряче яйце без жовтка.

Через те й не вмирає,
що савана не має.

Бідняка й на верблюдові
собака кусає.

Такі злидні,
що й дихнути нічим.

На вбогого
звідусіль каміння падає.

Бідний і на юшці зуби поламає.

До бідного щастя прийде —
довго не затримається.

Багатий вирядився —
«Неси на здоров'я!»
Бідний одягнувся — «Де взяв?»

Халву з'їв хазяйський син,
а б'ють сироту.

Просо горобець виклював,
а ломаки перепелові попало.

Шах-ханум * черевата,
Мах-ханум винувата.

Голову провалив кумець,
а відповіда кашанець **.

П'ять пальців — братів,
але вони не рівні між собою.

Тільки курці —
саме зерно й вода.

Нестатки — не ганьба.

Голими народилися,
голими й відійдемо.

Багато не проси,
шкодуватимеш за малим.

* Ханум — звертання до жінки.
** Кумець, кашанець — жителі
міст Кума і Кашана.

Злидні злиднів не соромляться.

Легший клунок — швидше дома
будеш.

Каландар * у дорогу рушає —
саму шкуру на плечі накидає.

Нічліг у старця там,
де його ніч застане.

Під боки — гола земля,
вкривається небом.

Два царі під сонцем не вмістяться,
а сім старців умістяться
на одному килимку.

Голому
будь-яка сорочка підійде.

* Каландар — мандрівний дервіш, са-
мітник.

У нього в одязі стільки дірок,
як літер «к» в Корані.

У нього кишеню павук заспував.

У пустелі й драпаний черевик —
божий дар.

Голо, як у мечеті.

І мати померла,
і боргів купа.

На сімдесят спадкоємців одна хата.

Горе від господарства:
одну річ купиш, двох бракує.

Взимку тепло краще за плов.

Голизна до хати заганяє,
а голод за двері виганяє.

Голод страшніший за родинне лихо.

Живому треба хліба.

Голодному хліб сниться.

Ячмінь перед ослом пересипати,
що голодного дратувати.

Спраглому сниться вода.

У животі буркоче,
наче в небі гуркоче.

Такий голодний,
що велика кишка малу з'їла.

В Куші юшки не перепало,
а в Кашані — каші.

Харчі старцеві
дорожчі за поцілунок.

Жебракові все одно:
чи йому шматок хліба дадуть,
чи відберуть.

Натщесерце і в коханні
не освідчуються.

Худий, як аліф *.

І ситий стогне,
і голодний квилить.

Ситий не знає,
що коїться з голодним,
а верхівець —
що коїться з пішаницею.

Ослятина — не м'ясо,
багатий бідному — не друг.

Заможному
байдужа посуха.

* А ліф — перша літера арабсько-перського алфавіту; пишеться у вигляді вертикальної тонкої риски.

Несе яйця з двома жовтками.

Жус без угаву, як верблюду.

У нього рот з підкладкою —
не опече.

У кого гроші — тому шашлик,
у кого нема —
тому запах від шашлика.

Ненажера завжди голодний.

Ненаситному завжди мало.

Той голову віддасть
заради шлунка.

Заради юшки в казан кидається.

Бійся тих, хто каже:
«Я ситий» або «Помираю».

Наївся донехочу,
а ще сорок шматків з'їсть.

Його черево
новим салом обросло.

Гладкий, мов баклажан.

Ожиріння
тільки баран зносить.

У мулли живіт — кадуб божий,
а мирянину їсти — боронь боже.

Голодний постує,
нероба молитви читає.

Що він не постував — я бачив,
а щоб молився — не бачив.

Уночі бога дурить,
удень — рабів божих.

Із земним упорався,
до небесного взявся.

Нікому не довелося бачити
змійних ніг,
муращинних очей та хліба мулли.

«Нате, мулло!» — «В ім'я аллах!»;
«Дайте, мулло!» — «Заступи, аллах!»

У мулли зуби гостріші,
ніж в орла дзьоб.

Казан зажерливості
довго не кипить.

Багатісву зажерливість угамусь
хвіба що прах могильний.

Зажерливість — лихо на душу.

Мало з'їв — переміг,
переїв — загинув.

Не наїдайся донехочу,
не уподібнюйся худобі.

Хто переїдас, той здоров'я не має.

Їж помірно — будеш здоровий.

Молодий плунок переварить
і камінь.

У кого хліба немає,
той і язиком не телінає.

У голодного немає віри.

Краще горобець у руці,
ніж обіцяний павич.

Черв'як у руці — краще,
ніж журавель у небі.

Олія в тісті не пропаде.

Краще готовий оцет,
ніж обіцяна халва.

Де немає м'яса,
там і бурак наїдок.

У горах і зелень — м'ясо.

Їсти хліб із кригою дешево,
та несмачно.

Кому розкіш на селі? —
Старості та його братові.

Коли старості хабара дати,
можна село пограбувати.

Добро,
набуте нечесним шляхом,
тим шляхом і спливає.

Що з вітром прийшло,
за вітром і піде.

Багатство щезне,
а честь лишиться.

Гроші з'являться і щезнуть.

Злодія боїться той,
у кого є що красти.

Що менше грошей, то спокійніше.

Сережки дорогі, а вуха дорожчі.

Аби вуха, а серги будуть.

Що пішло з рук,
жалкувати марно.

Сплесни руками: що втратив,
того не повернеш.

Безглуздо життям ризикувати,
коли можна пожертвувати золотом.

Людина має здобувати гроші,
а не гроші — людину.

Багатство небіжчика
підє слідом за ним.

Багатство ще наживеш,
а людини вже не повернеш.

Багатство --
бруд на руках.

Торгується,
наче осла купує.

Подвійна втіха —
і проща, і торг.

За поганий крам
потерпас крамарева борода.

Хоч дешево заплатив,
так гниле купив.

Сам верблюд дешевий,
а за нашійник ціну заправив
скажену *.

Хто дорого править,
тому найліпша покара —
не купувати його товару.

Хоч ти й брат мені,
а цап коштує сімсот динарів.

Такий жмикрут,
що й з води фарбу вичавить.

Такий скнара,
що і в пересохлій річці рибу ловить.

Собачі недоїдки собаці дає.

* Коран забороняє наживатись на торгівлі тваринами. Закон цей обминають так: на тварину одягають нашійник і за нього правлять у кілька разів дорожче, ніж за товар.

У нього будь-який собака
гончаком стане.

Накладай стільки, щоб худоба несла,
а не здихала.

Коли людина забагатіє,
стає скупюю.

Ім'я знатне, а скатертини порожня.

Багатій хоч який був би щедрий,
а на дорозі скатертини не простеле.

Маю, та не даю —
будь і за це вдячний.

Зернини проса не дасть.

Навіть слини пожаліє.

Ні цьому тіста, ні тому коржа.

Сам не вжусь й другому не дам,
а пропадам — собакам викидам.

○

Скупий витрачається двічі.

○

Скупий не досягне мети.

○

Хай насиплється піску в страву,
що ти їси сам.

○

У мене щастя немає,
а в тебе — щедрості.

○

Коли фрукти досягають,
садівник знайомих не помічає.

○

Будь хоч привітний,
коли щедрим бути не можеш.

○

Як нема в тебе білого хліба,
будь хоч ласкавий.

Щедрий добро робить,
а в скупого голова болить.

○

Сколотини в себе вдома кислі.

○

Дармовий оцет солодший за мед.

○

Дармове вино і кадій * п'є.

○

Кожен своє ховає,
а моє дармовим вважає.

○

Легко бути щедрим коштом іншого.

○

Щедрість із чужої кишені.

○

Щедрий з моря воду дарувати.

○

Одну айву віддасть, а десять візьме.

* К а д і й — мусульманський суддя; Ко-
ран забороняє вживати спиртне.

Дав верблюденя, вимагає верблюда.

З'їв мос яблуко, давай свій шовк.

Краще занедужати,
як заборгувати.

Борги — гнів божий.

Краще мало свого,
ніж багато взятого в борг.

Якщо боржникові не нагадати,
він може кредитором стати.

Брати приємно, віддавати ні.

Бідний вітається —
на щось сподівається.

Краще ходи босий,
аніж у тісному взутті.

Їж глину, а в скнари хліба не проси.

Ходи в драному,
та не ходи в брудному.

Хоч ми й неможні,
та очі неголодні.

Людські забаганки, як поле неозоре.

Забаганок багато,
але вдовольняйся тим, що є.

Дай хліба всім,
та не бери хліба в кожного.

Коли маєш — заздять,
а не маєш — не дадуть.

Коли хна вже не потрібна,
нею п'яти мажуть.

І негодяще колись згодиться.

○

З кожного по волосині —
лисому чуприна.

○

Трохи сам з'їж, трохи людям дай,
трохи збережи.

○

Поки твоя тиква повна,
пий сам і напий інших.

○

Біля Джейхуну *
ніхто від спраги не страждав.

○

Якою рукою даш,
такою й одержиш.

○

Щедрий нічого не лякається.

* Джейхун — Амудар'я.

Язык один, а вух двоє —
отож кажи раз, а слухай двічі

Язык один, а вух двоє —
отож кажи раз, а слухай двічі.

В одне вухо впускай, як у двері,
а в друге — як у ворота.

Слово треба сім разів проковтнути.

Спочатку думки, потім слова.

Краще мало говорити
та більше думати,
як багато говорити, не думаючи.

Слів знай багато, а говори мало:
одне сто разів не повторюй,
сто слів скажи одним.

Краса мови в її стислості.

Якщо слово — золото,
мовчанка — перлина.

Перлина ламається,
а слово не повинно ламатися.

Людина спокійна,
коли тримає языка за зубами.

Языка тримай за зубами,
щоб зіку тобі не збавив.

Язык — охоронець голови.

Язык грас головою.

Червоний язык
зелену голову занастить.

Пустив стрілу — назад не вернеш.

Розпущені чутки
до купи не злетяться.

°

Потекла вода —
назад не повернеться.

°

Слово породжує слово.

°

На «здрастуй»
кулаками не відповідають.

°

Живої людини без розмови не буває.

°

Що в серці, те й на язиці.

°

Язик — ключ від серця.

°

Одне лагідне слово —
світ садом стає.

°

Лагідним словом
можна слона водити на волоссині.

Ласкаве слово чари має.

°

Ласкавими словами
і змію з пори виманиш.

°

Приємне всі слухають залюбки.

°

Мирна мова запорука спокою.

°

Нам добро, і вам здоров'я.

°

Спершу нагодуй, потім розпитуй.

°

Новий бесідник розмову налагоджує.

°

Примовка в мові — мед.

°

Жарт у розмові, що сіль у страві.

°

Говорити про веселе —
вже половина веселощів.

Оповідь про втіху — половина втіх.

Балачки про неприємне
завдають прикроців.

Стріла ранить тіло, а язик — душу.

І меч не зробить того,
на що здатний гострий язик.

Є слова гостріші за меч.

Біль від палиці минає,
біль від слова — ні.

Краще рана від сокири,
ніж від слова.

Його словеса, що зуби у пса.

Словесна отрута страшніша
за зміїну.

Злоязикий, наче скорпіон.

Сказав, як води на вогонь линує.

Змусить і царя зійти з коня.

Великих мук завдає душі
дурний співбесідник.

Від безглуздої розмови
розлад шлунка буває.

Прокляття гедзеві,
що заважає нашій бесіді.

Негідний співбесідник
гірший за смерть.

У нього що сеча,
що слово — одне й те саме.

Його балачка кров'ю пахне.

Глузування добром не кінчається.

°

Вітер навів дощу,
кепкування доведе до бійки.

°

Глузи підлабуз
і слона зроблять ослом.

°

Про моє тільки й балакають,
а своє під казан ховають.

°

Своє під ночвами,
а про чуже скрізь базікає.

°

Якби не обмовники,
світ став би квітником.

°

Так жартують тільки під ковдрою.

°

Нашінтування — бісівське ремесло.

°

Облудне слово живе недовго.

Чужих ротів не позамикаш.

°

Людині рота не зашпеш.

°

Найкраща відповідь дурневі —
мовчанка.

°

Засіб від люті — мовчання.

°

Мовчання — мова мудреців.

°

З усього, що мовиться,
неказане — найкраще.

°

У чоловіка одне слово:
досі казав «так»,
тепер каже «ні».

°

Доки людина не розтулить рота,
приховані її вади й чесноти.

°

Балакучість — друга дурість.

Балачка не варта шагi,
а лементу зчинили на карбованця.

Вiд язикатого тiкай,
позичивши ще пару нiг.

Зайва вода розмиває землю,
багатослiв'я руйнує свiт.

Хоч слово, як прозора вода,
але вiд частого вживання
каламутнiє.

Суть поезiї в поетовiм свiтi.

Лисий знай торочить
про свою голову.

Коли вже лисий шапку скинув,
то його сплоха не спиниш.

Цокотить,
наче взяла в рот гарячої кашi.

Такий щебетливий,
наче гороб'ячу голову з'їв.

Балакає доладно,
а сам i шагi не вартий.

Що бiльше у вiршах неправди,
то вони вишуканiшi.

I сонце стане осяом,
коли того вимагає рима.

Що в горшковi, те i в черепковi.

По жменi судять про цiлу купу.

Що в глечикy,
те i ллється з нього.

Порожнiй глечик гучно гуде.

Глибока рiчка тече тихо.

В порожній торбі вітер гуляє.

Порожній глечик
швидше з даху впаде.

Порожня фісташка розлущиться —
осоромиться.

Чував, що вагітна жінка глину їсть,
а яку — не добрав.

Пишаю про небо,
а він мені про палигач.

Цю пісню ти недобре заспівав.

Не з того кінця у флейту дме.

Замовкніть, солов'ї, осел горлає!

Жаба для риби —
найкраща співачка.

Тарабан * присмішне слухати
віддаля.

Балачками цапа не нагодуєш.

Нічого не обіцяй,
а коли пообіцяв — виконуй.

Сказав «собака» — бери в руки
ломаку.

У стіні є миші, а в мишей — вуха.

Не бійся галасливих,
а бійся тишків.

Коли собака гавкотом заливається,
він не кусається.

Собака валує,
а караван собі прямує.

* Т а р а б а н — бубон.

Собачий гавкіт
хмарам не шкодить.

Словом «огонь»
язика не обпечеш.

У цього прядива довгий кінець.

Нарешті шумівка
дна в казані дістала.

Отут і зламалось перо.

Мовчазний, як стіна.

Його тасмниці
навіть власна сорочка не знає.

Мовчить, наче борошна
в рот насипав.

Наче кисляку в рот набрав.

Запитувати не соромно.

Питали — Мекку розшукали.

Питаючись, до Кааби дійдеш.

Пташину мову птахи знають.

Мову осла погонич знає.

Слухай, про що говорять,
а не хто говорить.

Нас двоє таких:
я тут та халіф у Багдаді.

З Багдада прибув я,
а по-арабському ти пробуєш
говорити.

Язик без кісток —
вертиться на всі боки.

Від справжнього до непевного
лише чотири пальці,
як від ока до вуха.

У брехуна пам'ять коротка.

Краще без'язикий, ніж брехливий.

Угледів одного грака,
а каже, що було до сорока.

Лисів свідок — його хвіст.

Сам збрехав, сам посміявся,—
сам на все мастак.

Скажи це тому, хто тебе не знає.

З млина йду я,
а ти кажеш незавісно.

Брехун сам себе виявить.

Брехун сам себе
знеславить.

Коли в брехуна хата зайнялася,
ніхто не повірив.

Коли горіх
такий великий,
яке ж має бути динне дерево?

Хто бачив багато,
той не боїться прибрехати.

Брехня на добро краща,
ніж правда на лихо.

Коли серце чисте,
то й язик відважний.

Правдиве слово
почуєш від дитини.

Хто правду в очі каже,
той тобі брат.

Правда в дітей на устах.

Двері у світ не завжди
відчиняються в один бік

Двері у світ не завжди
відчиняються в один бік.

Що на світі буває,
без сліду не зникає.

Не дивуйсь,
а глянь на світ очима мудреця.

Слопові спиться одне,
погоничеві — інше.

Всяк своїм метром міряє.

У мотузка два кінці.

Добре корова доїться, та хвицає.

Троянда пахощами славиться,
колючки — уколами.

У кожної квітки свій запах.

Від мускусу — пахощі,
від соломи — дим.

Від сирих дров —
густий дим.

Поліно тліє — дим іде.

Скорпіон жалить не від люті —
така в нього природа.

Кожен сапою до себе горне.

Всяк тягне пилку у свій бік.

Ніхто мене не почуха,
окрім власних пігтів.

Що колодязеві до дірявого відра.

Після мене хоч і сонце не сходить.

Кажан не бажає,
щоб сходило сонце.

Вода заллє світ,
а качці буде по воло.

Коли казан кипить не для мене,
хай у ньому вариться собача голова.

Що мені від того,
що світ просторий,
коли в мене черевики тісні.

Що одному присмню, другому —
як гострий ніж.

У собаки тіло болить,
а господині на полювання кортить.

Цапові дороге життя,
а різникові — його нагул.

Кіт грається,
а миша з життям розлучається.

Мед не вартий жала.

Аби й не діждати,
щоб свинину поїдати *.

Відмова від звички
призводить до недуги.

Котові щоночі сало сниться.

Верблюдові сниться
бавовникове насіння.

Морська вода смакує морській рибі.

* Коран забороняє мусульманам їсти свинину.

Засип увесь світ пшеницею,
куріпка все одно пісок клюватиме.

○

У цапа в роті трава солодка.

○

Горобцеві сказали:
«Мінаре! тобі в живіт!», відповів:
«Назвіть таке, що помістилося б».

○

Кожен дума про своє,
а безбородий — про бороду.

○

Лисому чуб не до вподоби.

○

У лисого спитали:
«Чого не заводили чуба?»,
відповів: «Не люблю».

○

У лисого шапку вода змила,
а він сказав: «Була велика».

○

Котові м'яса не дісталось, сказав:
«Воно смердить».

Тітка в лазню не ходила,
бо чадри не мала.

○

Людині властиво помилятися.

○

Людина
сирим молоком вигодована.

○

Немає людини без вад.

○

Місяць не без ущербу,
зірка не без хвоста.

○

Добрий скакун і той спотикається.

○

Коли чашник переливає,
сам випиває.

○

Так пересолили,
що навіть хан добрав.

○

Купував патоку,
а виявилась олія.

Курка раз знесла яйце,
та й те на копиці сіна.

○

Уночі кожен кіт видається сободем.

○

Уночі бавовникова насінина —
чисто перлина.

○

І зверху не висівки,
і зі споду не борошно.

○

Ні присок, ні вода.

○

Ні рай, ні пекло.

○

Стане ясно,
коли решето з води витягнемо.

○

Горох
на всяку страву годиться.

○

Півня ріжуть і на поминки
й на весілля.

Маш * на всяку юшку.

○

Опинився між водою й вогнем.

○

Для мурашок і роса повінь.

○

Утік від снігу, попав під дощ.

○

З дощу та під риву.

○

З коня зліз, на віслюка сів.

○

Від злодія втік,
до ворожбита потрапив.

○

З ями виліз, у колодязь упав.

○

Кульгавому під ноги
все каміння котиться.

* М а ш — рослина з родини бобових.

Його осел застряв у твані.

Осел казна-що виробляє,
а корові вуха відтинають.

Завишили корови,
а карають господаря.

Все одно, що з собакою
в один мішок потрапили.

Тут так небезпечно,
що й миша з палицею ходить.

Відтоді, як звється лисим,
у такій дірці не застрявав.

Спереду — урвище,
позаду — яма.

Униз плюнути — борода
вгору — вуса.

Звідти прогнали, сюди спізнився.

Сідай на таке місце,
щоб тебе не прогнали.

На почесне місце
його не садовлять,
а нижче він не сідає.

Усьому кінець,
коли жінка надіне царський вінець.

Бог осла знав, рогів йому не дав.

Якби йому роги,
увесь хлів зайняв би.

Якби тигрові крила,
людей би на світі не лишилось.

Не доведи боже,
щоб права рука залежала від лівої.

Не дай боже,
щоб одне око залежало від другого.

○
Рукою відпихас, ногою підтягас.

○
Покаже просо, а продасть пісок.

○
Показує пшеницю,
а продає ячмінь.

○
Лані каже: «Біжи!»,
а гончакові: «Лови!»

○
Стрілу пускає, а лука ховас.

○
Хотів підрівняти брови,
а позбавив ока.

○
На моїй лисій голові вчиться голити.

○
Коли в тебе масні руки,
прилизуй свою голову.

Нижче за мою стіну не знайшов.

○
Усі низькорослі — баламути.

○
То такий,
що йому й собаки не довіряй —
вивалашить.

○
Шаленця краще
на ланцюгу тримати.

○
Той спиртник сурму * з очей краде.

○
Або ти сам недобрий,
або огудника маєш.

○
Подаси руку, а він за ліктя вхопить.

○
Доки плечі підставлятимеш,
на тебе накладатимуть.

* С у р м а — барва для брів та вій.

Тільки-но скажеш:
«Я раб твій», тебе продадуть.

Минув той час,
коли араб над персом збиткувався.

Прожени осу, доки не вкусила.

Негідник сам себе викрис.

Яка провина, така й кара.

Чиновник вимагає документ,
а суддя — свідка.

Коли щось неусться — солять,
а що робити,
коли сіль почне неуватися?

Чиновникові все прощається.

Веління правителя, як нагла смерть.

Бути катом і діяти обережно —
неможливо.

Біля трону — вогонь, бійся його.

Сперечатися з високопоставленим,
що наражатись на меч.

Розкіш дав ослам, велич — псам,
а нас на світ пустив,
щоб міркувати над цим.

Бути ослом —
теж божий дар.

Осел осла не скривдить.

Хай кого завгодно наречуть ослом,
я буду на ньому сідлом.

На голові — шапка,
на серці — чалма.

Бува, що й осла цілують у хвіст.

Честь у прошака чорна,
зате калитка повна.

Мечеті ще не збудували,
а сліпий уже палицею стукає.

Викопай копанку,
а жаба сама прискакає.

У копанці без води
жаби не водяться.

Де солодощі, там і муха.

Доки лампа світить,
до неї комахи лізуть.

Мошва на світло злітається.

Місце лева зайняли шакали.

Світ скорився перед пікчемами:
черепаха вмерла,
а жаба кадїєм стала.

Де верблюда продають за шагї,
там осел нічого не варт.

Кращий виноград дістається
шакалові.

Своїм сством убива себе,
а виглядом — людей.

Бачити вовка — щастя,
а не бачити — ще краще.

Він такий гарний,
що краще на нього не дивитись.

Краще втопитись,
як за жабу вхопитись.

Закурений казан одїж вимазує.

Решнула земля —
виткнулась ослича голова.

○

Мало було нечистих,
так ще один з'явився.

○

Як на себе подивитися — він сліпий,
а як на когось — видющий.

○

Очі, які бачать тільки погане,
краще осліпити.

○

Стрівся з негідником —
наче побував у пеклі.

○

Казан казана чорним обзива.

○

Чорна повстина
від мила не побіліє.

○

У верблюда спитали,
чого в нього шия крива, а він:
«А що в мене пряме?»

Спи якнайдалі від верблюда,
щоб не снилося страшне.

○

В нього в животі всі кишки накриво.

○

Страусові кажуть: «Неси поклажу!»,
відповіда: «Я птах»;
кажуть: «Лети!», відповіда:
«Я верблюд».

○

Незграбне,
як корова без рогів і хвоста.

○

Наче корова під попоною.

○

Нашмарувалась, як мавпа.

○

Ніс, як зурна *.

○

Очі, мов конопляне сім'я.

* З у р н а — духовий язичковий музичний інструмент: дудка з розтрубом.

Очі, як насіння з дині.

○

Зуби, як у верблюда.

○

Рот, як горщик.

○

Борода, як у цапа.

○

Лихий, мов скажений собака.

○

То такий,
що й на зірку в небі злий.

○

Сердитий, мов казан на вогні.

○

Галасу, як у жіночій лазні.

○

Тікає,
мов нечистий від молитви.

○

Видно, як верблюда на драбині.

Собака нічого не вартий,
а шерсть його й поготів.

○

Собака гавка
у господаря в дворі.

○

Заради пастуха і пса шанують.

○

Собака, що пам'ятає добро,
кращий за невдячну людину.

○

Рану в собаки на голові
вигоїть собака.

○

Собака кусається,
коли у безвиході опиняється.

○

Доки не наступиш
собаці на хвоста,
він не вкусить.

○

Гончака силою не потягнеш
на полювання.

Курка розжиріє — яєць не нестиме.

○

Коли кінь гладкий стане,
слухатись перестане.

○

Диню додай,
про баштан не питай.

○

Кожному віслюкові стійла
не роблять.

○

Осел на весіллі не веселиться,
а воду возить.

○

Осла в мечеті не припинають.

○

Сліпому лампа не потрібна.

○

У мечеті тепло — сліпий спокійний.

○

Що сліпому треба найдужче? —
Двоє очей видющих.

Сліпому, що вродливий,
що потворний — однаково.

○

Сліпій курці все зерном здається.

○

Що шанка на голові,
що голова в шанці.

○

Що глухому музика,
що сліпому танець.

○

Хто потопас,
кожну билинку хапас.

○

Сліпий
свого цінка раз губить.

○

Сліпий заховас,
що й видющий не знайде.

○

Коли змії настала пора пропасти,
вона шукає подорожнього.

○

На стару змію й жаба скаче.

Змія не зносить м'яти,
а м'ята росте біля її нори.

Доки змія не випростається,
у нору не влізе.

Кого вкусила змія,
той сахається й строкатого мотузка.

Такий кволий,
що в нього миша з рота кашу краде.

Коли шуліка впаде,
то й ворона його поб'є.

Бувас й голка гостріша за бритву.

І тупим ножем руку вріжеш.

Став на шкурку з дині.

Вино не варте мук похмілля.

Хміль відкривас дорогу
зlidням та хворобам.

Початок — вино,
кінець — спустошення.

Злодієва мати то шербет * п'є,
то сльози лє.

Чи в світі ладу немає,
що він чуже хапє!

Хто вкрав яйце, вкраде й верблюда.

Хоч злодій і знайомий,
осла краще припнути.

Важко виявити домашнього злодія.

Злодій один,
а підозрюють багатьох.

* Ш е р б е т — східний
фруктовий напій.

прохолодний

Злодій любить галасливий базар.

Коли злодії дупцюються,
крадене легко виявити.

Ненавчений злодій ховається в сіно.

Злодія розбійник пограбував.

Злодій у злодія краде,
а бог сміється.

Сторожів сон — злодіїв ліхтар.

З вовком курдюк з'їдає,
з пастухом сльози проливає.

Нечесний пастух подібний до вовка.

Все одно,
що злодієві крам довірити.

Лихо, коли пачкар стає митником.

Вовка пастухом не зробиш.

Голодний вовк підкопує хлів.

Голодний вовк не боїться пастуха.

Заходилися вовка напучувати, а він
у відповідь: «Отара втікає».

Вовка б'ють не тому, що звір,
а тому, що барана з'їв.

У вовка слава одна — з'їв він вівцю
чи не з'їв.

Вовк в овечій шкурі.

Лисиця зарікається,
доки в ямі лишається.

Доручили котів м'ясо.

○

Жовтий собака —
шакалові брат.

○

Собаці нічого в кузні взяти.

○

Ця дорога безпечна
для пограбованих.

○

Стежка вузька, а ніч темна.

○

Кіт прийшов і сало з'їв.

○

Тільки візьмеш деркача,
шкодливий кіт павтікача.

○

Голодний собака хліб краде.

○

Осел утік і мотузок заніс.

○

Злодій своїй тіні сахається.

Коли верблюду голодний,
він на свою упряж кидається.

○

Краще бідуй, та не кради.

○

Краденого добра ніколи не вистачас.

○

Нестатки не вада, вада —
злодійство й розпуста.

○

Ні страху перед богом,
ні сорому перед людьми.

○

Очі таке коять,
що бровам і не снилось.

○

Що може око, не може брова.

○

У нього очкур слабкий.

○

Віслюк старий аж тремтить,
а вуздечка аж мигтить.

Старий, а на віслюкові вибрикує.

○

Старий, а парубком діло.

○

І молодому не гріх помріяти.

○

В юності — тисяча втіх,
на старість — тисяча напастей.

○

Юнацьких утіх не шукай у старих,
бо плінна вода не вернеться
назад у струмок.

○

Любощі на староцях
до ганьби доведуть.

○

Бороду мулі остригли
через поцілунки *.

○

Після того, як гріха вкуєш,
нема потреби поклонити бити.

* На Сході борода — ознака честі й доброго імені.

Про його неславу
бубон гримів на базарі.

○

Присмокталась, як п'явка.

○

Невірниця гадас,
що вірних немає.

○

Вода тече донизу.

○

Замолоду — розпутниця,
на староцях — звідниця.

○

Вода каламутна з джерела.

○

Якщо розпутницю засадити в сулію,
вона і там робитиме своє.

○

Вогонь собі місце знайде.

○

У жінок стільки хитроців,
як у мішку проса.

Одна іскра ожеред спалить.

○

Жінка й нечистого перехитрує.

○

Навіщо докази, коли й так ясно.

○

Жар-птиця — одне,
а тридцять птиць інше.

○

Пучок троянд краще,
ніж купа бур'яну.

○

Від однієї троянди весна не настане.

○

Одна ластівка літа не принесе.

○

Слід до моря приведе,
а далі не поведе.

○

І недостиглий виноград стає ізюмом,
а ізюм виноградом — ніколи.

Сіль є сіль, що дрібка, що харвар *.

○

Два півклунок — клунок.

○

Все одно,
що вітер в клітці замкнути.

○

Раз волосся на долоні не росте,
його й не вискубеш.

○

Руки до спини не дістають.

○

Побачиш, як свою потилицю.

○

Потрібне,
як музика після весілля.

○

Або головою накладеш,
або шапку добудеш.

* Х а р в а р — буквально поклада вісюлка; міра ваги, близько 350 кг.

Шапка — на голову, взуття —
на ноги.

°

Так потрібний,
як кожух улітку.

°

Недосяжне, як орлине гніздо.

°

Обережний, мов черепаха.

°

Полохливий, як миша.

°

Тонкий, наче мотузок.

°

Сухорлявий, як очеретина.

°

Високий, мов драбина.

°

Дрібне, як мак.

°

Живильне, як виноградний сік.

Солодке, мов самаркандська халва.

°

Гірке, як опіум.

°

Сутуге, як старий черевик.

°

Засмаг, як вишкварка.

°

Як європейське місто —
всі барви змішані.

°

Чорний, як ластів'яче крило.

°

Блищить, як лисина.

°

Білий, як вапно.

°

Сльози течуть, мов з рукава.

°

Тонке, мов лущиння в цибулі.

Легкий, мов шовк.

Зігнутий, як даль *.

Кривій шаблі — криві піхви.

У птаха, що їсть інжир,
дзьоб кривий.

Зник, мов цукор у воді.

Легко, як воду пити.

У новій тикві вода
тільки два дні
холодна.

Життя не має сталості.

* Даль — літера арабсько-перського алфавіту, пишеться у вигляді гачка.

З колодязя відро
не завжди
ціле вертається.

Де воду беруть,
там і тикви б'ють.

Де багато людей товчється,
багато й глечиків
б'ється.

Шкурі чинбарні не обминути.

Яка шкура не є,
а лимаревих рук
не мине.

Не згадуй того, що минуло.

Минув день — не вернеться.

Той аркуш уже перегорнули.

Ті записи корова з'їла,
а ту корову різник забрав.

І та чара розбилась,
і того чашника немає.

Розбився той глечик,
і розлився той келих.

Минуще
не варте прихильності.

Здоров'я —
основа всього.

Доки не зляжеш,
ціни здоров'ю
не визнаєш.

Ціну здоров'ю визнають,
коли нездужають,
ціну юності —
на старість.

Недузі слід запобігти раніше,
ніж вона прийде.

Лікуйся задовго до хвороби.

Недуга насувається горою,
а відходить по піщинці.

Кожній хворобі — свої ліки.

Неприємну більість лікують
неприємними ліками.

Хворого зуба треба вирвати.

Зелений чай —
ліки від голови.

Мед їстимеш —
не хворітимеш.

Сміх продовжує людське життя.

Охайність —
запорука здоров'я.

Не вдавайся в тугу
і не їж менше звичайного.

Доки душа тримається в тілі,
на видужання є надія.

Життя утішне, тільки, шкода,
не вічне.

Недуга — одне,
а смерть — інше.

Помирають
не від недуги,
а коли смерть прийде.

Однією ногою стоїть на цім світі,
другою — на тім.

Смерті не минеш.

Ніхто не виходив сухим із води
і живим із могили.

Смерть — верблюд,
що лягас біля порога кожного дому.

Осел конас,
а собака радіє.

Не хвилюйся,
тебе в мою могилу
не покладуть.

Він живий,
тільки дихати забув.

За живим не тужать.

Померлого
плачем не повернеш.

По смерті
сльози нічого не допоможуть.

Смерті однаково —
чи старий, чи молодий.

○

Перед могилою і цар,
і злидар рівні.

○

Земля тверда,
а до неба не дістати.

○

Як добереться вогонь до хмизу,
не пита:
сухий чи мокрий.

○

Сухе й мокре
разом спалюють.

○

Земля все приймає,
що з неба спадає.

○

Що річка викине,
сама й забере.

○

Слідом за приходом
надходить відхід.

Людина
двічі не вмирає.

○

Двічі життя прожити
нікому не вдалося.

○

З товариством
і смерть — свято.

○

Хто смерті не лякається,
того й доля не цурається.

○

Неіснуючого не буває,
а існуюче не зникає.

○

Сміх
кінчається сльозами.

○

Земля не звеселиться,
доки небо не заплаче.

○

За всяким смутком
настає радість.

Слідом за ніччю
настає світанок.

○

Хоч яка темна ніч,
а ясним днем кінчається.

○

Одна ніч —
не тисяча ночей.

○

Чорні дні — короткі.

○

Хоч яка гора висока,
а долом кінчається.

○

Місяць
не завжди за хмарию буде.

○

Ніч обважніла,
а що народить?

○

Хтозна, щό буде на той рік —
кому жити, по кому тужити.

Не міряй непройденого шляху.

○

Щастя сім разів приходить,
треба тільки вгадати,
коли йому відчиняти.

○

Щастя прийде —
не питає, хто ти.

○

Всіх нас викроїли
з одного кланта.

○

Небо скрізь одного кольору.

○

Я своєї долоні не нюхав*.

○

Коли доля
неприхильна до тебе,
будь прихильний
до неї.

* У перському фольклорі чародії визнають долю за запахом долоні.

Весело чи невесело,
а жити треба.

Що діється, все на краще.

Хай усе добром кінчається.

З М І С Т

- 5 Вступне слово *Олександра Шокала*.
24 Людина славна людяністю.
46 Не бува достатку без турботи,
відпочинку — без роботи.
74 Друзів і тисячі мало,
ворога й одного багато.
86 Розум — друг, безглуздя — ворог.
106 Не золотом людина цінується,
а знаннями і хистом.
118 Від серця до серця
пролягає стежка.
134 Бідний живе погано, бо не має,
а багатий — бо скупий.
158 Язик один, а вух двоє —
отож кажи раз, а слухай двічі.
176 Двері у світ не завжди
відчиняються в один бік.

ПЕРСИДСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ
И ПОГОВОРКИ

Составление, предисловие
и перевод с фарси

Александра Андреевича Шокало

Серия «Мудрость народная»
Сборник тридцать восьмой

Киев, издательство
художественной литературы
«Днипро», 1984.

(На украинском языке)

Редактор *В. Г. Стругинский*
Художник *О. Г. Кошель*
Художний редактор *В. С. Мітченко*
Технічні редактори *С. М. Величко,*
О. М. Грищенко
Коректор *А. Л. Алейникова*

Информ. бланк № 2601

Здано до складання 26.06.84.

Підписано до друку 02.11.84.

Формат 70×108^{1/64}.

Папір друкарський № 1.

Гарнітура звичайна нова.

Друк високий.

Ум. друк. арк. 4,9.

Ум. фарб. відб. 10,063.

Обл.-вид. арк. 4,306

Тираж 50 000.

Зам. 4—196.

Ціна 55 к.

Видавництво художньої літератури

«Дніпро».

252601, Київ-МСП,

вул. Володимирська, 42.

Київська

книжкова фабрика

«Жовтень».

252053, Київ,

вул. Артема, 25.

П27 **Перські прислів'я та приказки** / Перекл. з фарсі, упоряд., вступ. слово О. Шокала; Іл. худож. О. Кошеля.— К.: Дніпро, 1984.— 221 с.— (Мудрість народна, зб. 38).

В збірнику представлено перлини мудрості народної — кращі із зразків перських прислів'їв та приказок.

И $\frac{4703000000-244}{M205(04)-84}$ БЗ 14.13.84

82.33—6

А 89
К

